

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 13/03-138

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. apríla 2004 v pléne zloženom z predsedu Eduarda Bárányu a zo sudcov Jána Auxta, Juraja Babjaka, Alexandra Bröstla, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Jána Lubyho, Jána Mazáka, Lajosa Mészároša, Štefana Ogurčáka a Daniela Švábyho o volebnej sťažnosti 1. L. C., bytom D., 2. M. S., bytom D., a 3. skupiny 185 oprávnených voličov volebného obvodu obce D., zastúpených advokátom JUDr. L. P., so sídlom K. Ch., za účasti T. J., bytom D., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., Aliancie nového občana, Strany maďarskej koalície (Magyar Koalíció Pártja) a Komunistickej strany Slovenska, ktorou namietali neústavnosť a nezákonnosť volieb do orgánu miestnej samosprávy a výsledok volieb do orgánu miestnej samosprávy obce Drahňov konaných 6. a 7. decembra 2002, takto

r o z h o d o l :

Volebnú sťažnosť L. C., M. S. a skupiny 185 oprávnených voličov obce D. **z a m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 6. februára 2003 č. k. PL. ÚS 13/03-36 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie volebnú sťažnosť 1. L. C., bytom D. (ďalej len „sťažovateľ v 1. rade“), 2. M. S., bytom D. (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“), a 3. skupiny 185 oprávnených voličov volebného obvodu obce D. (ďalej len „sťažovateľ v 3. rade“), zastúpených advokátom JUDr. L. P., so sídlom K. Ch. (ďalej len „právny zástupca sťažovateľov“), za účasti T. J., bytom D. (ďalej aj „odporca“), zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., Aliancie nového občana, Strany maďarskej koalície (Magyar Koalíció Pártja) a Komunistickej strany Slovenska (ďalej len „politické strany a hnutia“), ktorou podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s § 59 a nasl. zákona o ústavnom súde namietali neústavnosť a nezákonnosť volieb do orgánu miestnej samosprávy a výsledok volieb do orgánu miestnej samosprávy obce Drahňov konaných 6. a 7. decembra 2002 (ďalej len „volebná sťažnosť“).

Sťažovatelia v 1. a 2. rade ako kandidáti na funkciu starostu v obci Drahňov napadli neústavnosť a nezákonnosť volieb a výsledok volieb starostu v obci Drahňov konaných 6. a 7. decembra 2002 a sťažovateľ v 3. rade ako najmenej 10 % oprávnených voličov volebného obvodu obce Drahňov (§ 59 zákona o ústavnom súde) napadol neústavnosť a nezákonnosť volieb a výsledok volieb tak starostu obce, ako aj poslancov do Obecného zastupiteľstva obce Drahňov (ďalej len „obecné zastupiteľstvo“) konaných 6. a 7. decembra 2002 (ďalej len „napadnuté voľby“).

Sťažovatelia v napadnutých voľbách namietali porušenie čl. 30 ods. 1, 2 a 3 a čl. 31 ústavy a § 29, § 30 ods. 1 a 2, § 31 ods. 1 a ods. 4 až 6, § 32, § 33 a § 36 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“) najmä z dôvodu, že 5. decembra 2002 sa vo volebnej kampani pokračovalo v čase jej zákazu vo forme volebného zhromaždenia a že sa v nej pokračovalo aj v čase konania volieb rozdávaním papierov s vyznačenými poradovými číslami navrhnutých kandidátov, odprevádzaním skupiny voličov k budove, kde sa

uskutočnili voľby, permanentným zdržiavaním sa na chodbe pred volebnou miestnosťou a v jej bezprostrednej blízkosti so skupinami voličov a volebnou agitáciou. Podľa sťažovateľov takýmto nesprávnym správaním najmä zo strany T. J., M. K. a K. Š., kandidátov na starostu, resp. na poslanca obecného zastupiteľstva za politickú stranu ANO, ako aj zo strany iných občanov došlo k viacnásobnému porušeniu ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obce Drahňov v prípravnej fáze volieb porušením zákazu vedenia volebnej kampane, ako aj v čase samotných volieb porušením zákazu vedenia kampane, ale aj porušením zákonných podmienok priebehu a spôsobu hlasovania vo volebnej miestnosti.

Sťažovatelia žiadali, aby ústavný súd rozhodol tak, že „1. Voľby starostu obce Drahňov konané 6. a 7. decembra 2002 vyhlasuje za neplatné. 2. Zrušuje výsledky volieb starostu obce Drahňov konané 6. a 7. decembra 2002, výsledok ktorých je zapísaný v zápisnici miestnej volebnej komisie o hlasovaní zo 7. decembra 2002. 3. Voľby poslancov do obecného zastupiteľstva obce Drahňov konané 6. a 7. decembra 2002 vyhlasuje za neplatné. 4. Zrušuje výsledky volieb poslancov do obecného zastupiteľstva obce Drahňov konané 6. a 7. decembra 2002, výsledok ktorých je zapísaný v zápisnici miestnej volebnej komisie o hlasovaní zo 7. decembra 2002“.

Ústavný súd si zadovážil príslušné listiny súvisiace s volebnou sťažnosťou, vyjadrenia od sťažovateľov a odporcu, resp. ich právnych zástupcov a poverení sudcovia ústavného súdu Daniel Šváby a Lajos Mészáros vypočuli 1. júla a 10. novembra 2003 za prítomnosti účastníkov konania, ich právnych zástupcov a v niektorých prípadoch aj za pomoci súdnej tlmočnice JUDr. L. K. týchto navrhnutých svedkov: F. B., M. L., V. N., K. L., L. P., V. S., L. B. ml. a A. B. Účastníci konania dostali možnosť písomne sa vyjadriť k týmto výpovediam a k listinným dôkazom.

II.

Skutkové okolnosti veci

Sťažovatelia a odporca predložili na podporu svojich tvrdení rôzne písomnosti týkajúce sa napadnutých volieb a navrhli vypočúť viacerých svedkov:

1. O zvolenie za starostu obce Drahňov sa v napadnutých voľbách uchádzali viacerí kandidáti (celkom päť kandidátov) medzi nimi aj sťažovatelia v 1. a 2. rade a odporca.

2. Zo zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb v obci do obecného zastupiteľstva a starostu obce Drahňov zo 7. decembra 2002 a zo zápisnice okrskovej volebnej komisie o hlasovaní vo voľbách do obecného zastupiteľstva a voľbách starostu obce Drahňov zo 7. decembra 2002 vyplynulo, že z počtu 727 oprávnených voličov v obci Drahňov bolo odovzdaných pre voľby do obecného zastupiteľstva 551 platných hlasovacích lístkov a pre voľby starostu obce 562 platných hlasovacích lístkov a že sťažovateľ v 1. rade (kandidát na hlasovacom lístku pod č. 2) získal vo voľbách 159, sťažovateľ v 2. rade (kandidát na hlasovacom lístku pod č. 5) získal vo voľbách 132 a odporca (kandidát na hlasovacom lístku pod č. 3) získal vo voľbách 243 platných hlasov. Za starostu bol zvolený odporca (T. J.).

3. Zo zápisnice okrskovej volebnej komisie o hlasovaní vo voľbách do obecného zastupiteľstva a voľbách starostu obce zo 7. decembra 2002 vyplýva, že bola podpísaná o 18.50 h V. N. ako predsedom komisie, K. L. ako zapisovateľkou komisie a V. G., L. B., P. K., J. O., A. P., L. P. a E. J. ako členmi komisie. Pri mene člena komisie A. S. nie je žiadny podpis. Zápisnica uvádza, že z celkového počtu deväť členov komisie bolo prítomných deväť.

V časti označenej ako „Prehľad uznesení, ktoré komisia prijala a ich stručné odôvodnenie, prerušenie času určeného na hlasovanie a odôvodnenie tohto prerušenia (ak k nemu došlo)“ sa uvádza: „*Komisia prijala dve uznesenia. Uznesenia sa týkali monitorovania sčítania výsledkov volieb. Komisia vyslovila nesúhlas v oboch prípadoch.*“

V časti označenej ako „Zápisnicu odmietol podpísať... z dôvodu“ nie je uvedený žiaden záznam.

Výpovede svedkov

V. N.

Svedok, narodený v roku 1951, predseda miestnej volebnej komisie, uviedol, že aj v predchádzajúcom období bol predseda volebnej komisie počas volieb a „*keď porovnávam tieto voľby s predchádzajúcimi, musím povedať, že tieto boli rušnejšie. Predtým sa nezdržiavali toľkí ľudia pred volebnou miestnosťou počas volieb ako teraz. Teraz sa tam zdržiavala skupina rómskych občanov, ktorí robili zle. Oni si mysleli, že ja som podplatený a že budem robiť všetko, aby pán J. nebol starosta. A oni chceli, aby starostom bol pán J. Mne to bolo nepríjemné, ja som tiež rómskej národnosti, ja som sa za nich hanbil. Toto sa udialo v sobotu okolo 10. h dopoludnia. Nevie, z akého dôvodu, ale v sobotu prišlo viac rómskych občanov voliť ako v piatok. Môžem sa vyjadriť, že bolo okolo 100 ľudí, možno aj viac. Oni prišli voliť a potom zostávali okolo volebnej miestnosti. V tom čase tam bol aj pán J. Viem, že sa s tými ľuďmi rozprával, ale neviem, o čom sa s tými ľuďmi rozprával. Nebol tam ani pán C., ani pán S. Pán S. ako predchádzajúci starosta bol odvolit' v piatok a do konca volieb nebol vo volebnej miestnosti“.*

Svedok najprv uviedol, že žiadosti o monitorovanie volieb prevzal až počas volieb, neskôr počas výsluchu si spomenul, že 3. decembra boli večer u neho pán J. s ostatnými a vtedy prevzal žiadosti o monitoring.

Svedok uviedol, že opakované žiadosti o monitorovanie volieb komisia odmietla. Rozhodnutie komisie o nevyhovení žiadosti o monitoring oznámil žiadateľom ústne. Svedok k tomu uviedol: „*Po tom, čo sme žiadosti o monitorovanie zamietli, musím povedať, že žiadatelia o monitorovanie sa napriek tomu zdržiavali 2 - 3 metre pred dverami do vstupu do volebnej miestnosti. Bolo to tak v piatok, ako aj v sobotu. Boli to pán J., K., Š., K., môj syn D. N. a bolo tam viacej ľudí. (...) Raz boli nepríjemnosti, musel som volať policajtov. Rómski občania kopali do volebných dverí, robili hluk. Keď som ich upozornil,*

časť z nich odišla a časť zostala. Potom prišli policajti z Veľkých Kapušian, tí spravili poriadok a odišli rómski občania preč. Volal som aj do Michaloviec, prišiel pán B. ako predseda okresnej volebnej komisie.“

Na otázku, či prítomní mali nejaké poznámky k ľuďom, ktorí išli voliť a prechádzali okolo nich, svedok uviedol: *„Všimol som si, že sa rozprávali, aby volili konkrétne osoby. Ja som nepočul, že by povedali konkrétne mená, ale jedna osoba mi povedala, že môj syn D. N. povedal, aby ho volil, ja som potom išiel za mojím synom a som ho upozornil a on odišiel. (...) Ja som nepočul, že by pán J. hovoril niekomu, že ho majú voliť. (...) Ja som upozornil pána J. a ostatných ľudí, aby sa nezdržovali pred volebnou miestnosťou, oni po upozornení odišli, nemali žiadne námietky, ale po čase sa znovu vrátili. Ja som volal na okresnú volebnú komisiu do Michaloviec a pánovi B. som povedal o probléme, ktorý som mal s počtom ľudí v sobotu, nechcel som mať žiadne problémy. On potom prišiel o 13. h a bol pri sčítavaní hlasov do 16. h približne.“*

Svedok uviedol, že *„v sobotu v jednom momente bolo vo volebnej miestnosti aj viacej ľudí - 20 - 25. (...) V čase, keď bolo vo volebnej miestnosti 20 - 25 ľudí, nebolo možné usledovať, akým spôsobom sa volebný akt vykonal (...) Ja som sa aj chystal, že zamknem volebnú miestnosť. Potom som poriadok zvládol tak, že som zavrel dvere a pred dverami som povedal, že keď sa nepostavia do radu a ostatní neodídu preč, že zastavím voľby. (...) Po tom, čo som pred dverami upozornil ľudí, tak sa tí upokojili a už bol poriadok. (...) Je pravda, že pri sčítavaní sa v jednej obálke našli aj dva hlasy, jeden platný a jeden neplatný“.*

Svedok ďalej uviedol, že sa *„vo volebnej miestnosti našli nejaké papieriky s číslami kandidátov, neviem akých kandidátov, či na starostu, či na poslancov. Viem, že členovia komisie ich zobrali, ale čo s nimi robili, neviem. Bolo to v koši vo volebnej miestnosti aj za vyhradeným priestorom na volenie“.*

Na otázku, či mal nejaké ohrozujúce výroky, prejavy alebo počul niečo, čo ho ovplyvnilo, že neuviedol do zápisnice tie skutočnosti, ktoré by uviesť mal, svedok uviedol:

„Áno, počul som, konkrétne - keď nevyhraje pán J., tak potom uvidíte - bol to ženský hlas, bolo to večer ešte v piatok. Nevieť, komu patril. Ten hlas vychádzal z nádvoría pred volebnou miestnosťou. Bolo tam toľko ľudí, že to nebolo možné spočítať. Aj v piatok bolo veľa ľudí pred volebnou miestnosťou, ale neprišli v piatok voliť, neviem prečo. (...) Ten výkrik ženského hlasu bol v situácii, keď som prišiel na dvor upozorňovať, aby odišli preč, lebo robili nepríjemné veci, a k tomu výkriku došlo niekedy v piatok okolo 20.30 h. Tieto výkriky ma ovplyvnili v tom, že keby neboli nadávky na mňa a na môjho brata a keby sa nekopalo do dverí, tak by som zastavil volebnú činnosť. (...) Dostal som sťažnosti od členov komisie, ale ja som nebol podplatený, nebol som manipulovaný nikým, nedával som to do zápisnice.“

M. L.

Svedkyňa, narodená v roku 1956, ktorej výpoveď bola zaznamenaná prostredníctvom tlmočníka, uviedla: *„(...) bolo to v piatok, kedy pán J. zvolal zhromaždenie Rómov a pán J. sľuboval zhromaždeným Rómom prácu a domy. Aj ja som patrila medzi tých, ktorí boli takto zvolaní, bolo tam veľmi veľa ľudí, ale ja som stála len bokom. Bolo to pred domom L. Z.“* Na otázku, koľko ľudí tam bolo, svedkyňa uviedla: *„Bolo ich tam veľa. Dost' dlho to trvalo, dlhšie ako môj výsluch teraz. Okrem pána J. tam bola K., M., ja ich stále vidím na MNV, tam pracujú.“*

Keď som robila vyhlásenie zo 16. 12. 2002 pre účely sťažovateľov, to vyhlásenie, ktoré sa mi predkladá sudcom spravodajcom a na ktorom môžem rozpoznať môj podpis, pri tomto vyhlásení bol prítomný F. B. Viem, že pán B. dal také isté vyhlásenie ako ja. Lebo on sedel predou mnou a ja za ním. Toto vyhlásenie sa napísalo za takých okolností, že prišli dvaja z MNV Rómovia, jeden sa volal P. a jeden J., aby som išla na MNV a urobili sme toto vyhlásenie.“

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov: *„(...) ja, ktorý som toto vyhlásenie napísal, či som vám ho potom prečítal po maďarsky“, svedkyňa udáva, že „áno“ a na otázku, či pán B. chcel, aby sa mu to tlmočilo do maďarčiny, uviedla že „nie, že pán B. povedal, že rozumie slovensky. Tento papierik, ktorý je pripojený pri vyhlásení, som dostala*

od pána K. s tým, aby sme tieto čísla zakrúžkovali. Toto nám rozdával skôr, neviem povedať v ktorý deň, bolo to pred voľbami. Asi 2 – 3 dni pred voľbami. Pán K. mi vtedy povedal, že bude nejaké zhromaždenie, neviem povedať kedy. Na zhromaždení sa rozdávali mikulášske balíčky deťom. Roznášali to K. a M. Vozidlo riadil pán (pozn. ukázala na pána J.) starosta. Keď som povedala, že som počas volieb stála pred volebnou miestnosťou s ostatnými aj s mojím manželom, vtedy sa rozdávalo víno M. a K.“

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov, či sa niekto pokúšal, aby zmenila svoje vyhlásenie, svedkyňa uviedla: *„áno, bolo to minulý týždeň, bol to pán K. Povedal toľko, citujem - jednu nohu vo väzení, jednu nohu vonku. Nechájala som to ako hrozbu. Ja sa nebojím, ja som teraz pred súdom povedala pravdu, čo som videla, čo som počula. Bolo to v utorok, alebo v stredu pred týždňom, keď aj pán J. mi povedal to isté čo pán K. Hovorím napriek tomu pravdu.“*

Na otázku právnej zástupkyne odporcu svedkyňa uviedla: *„neviem čítať ani písať. Ale toľko rozumiem. To spomínané zhromaždenie bolo večer od 2. h do 6. h. Ja som tam stála pol hodiny, potom som odišla. Preto viem, že to tak dlho trvalo, lebo keď som sa vracala domov, ešte tam ľudia stáli. Keď som povedala, že pán J. riadil auto, bol to žltý Warburg a bolo to vtedy, keď sa rozdával Mikuláš.“*

Na otázku právnej zástupkyne odporcu svedkyňa uviedla, že pracuje v dome M. S.. *„Pracujem v záhrade, ale pracovala som aj pre M., aj pre K., aj pre pána J. a u jeho babky. U pána S. pracujem asi 5 rokov. Keď som pracovala u pána J., bol ešte takým malým chlapcom. Pán S. mi nedáva peniaze iba jedlo.“*

Na otázku sudcu, či okrem práce, domu a mikulášskeho balíčka „pán J., K. a M.“ sľubovali niečo iné, svedkyňa uviedla, že *„sľubovali všetko možné, prácu na poli... pán J. rozdával zemiaky - vrece, Rómovia chodili pre zemiaky k nemu. Bolo to pred voľbami. Pre zemiaky chodili o 10. h ráno v pondelok alebo v utorok. Pán J. takto dal veľakrát zemiaky pre Rómov. Pán J. zemiaky aj predával, aj len tak dával“*.

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov svedkyňa dodala, že *„aj vo štvrtok 5. pán J. rozdával zemiaky. Tak sa pamätám, že to bolo vo štvrtok, lebo vtedy dal aj tri*

prasiatka. Jedno bolo potrebné vyplatiť a jedno iba tak dal s tým, že keď pán J. vyhrá voľby, za to jedno nebude treba zaplatiť. Keď sme dostali tieto prasiatka, bolo potrebné ísť na ďalší týždeň voliť. Tieto prasiatka boli dané mojej sestre B. A. “.

F. B.

Svedok, narodený v roku 1970, po predložení jeho vyhlásenia zo 16. decembra 2002 uviedol: *„To je môj podpis. Ja, keď som to podpísal, bol som trochu opitý. Ja som si to neprečítal, len som to podpísal. To, čo je tam napísané, nie je pravdivé. Ja som toto vyhlásenie napísal za takých okolností, že pán S. mi sľúbil 1000 Sk, keď mu donesiem ten papierik s číslami, čo je pripojený pri vyhlásení, a ja som ich priniesol s L. Z. ml., keď tento papierik s číslami mala moja mama. Ja neviem, od koho ho moja mama dostala, lebo ja som bol vtedy preč. Moja mama mi povedala, že tieto čísla na tomto lístku treba zakrúžkovať pri voľbách. To vyhlásenie napísal tu prítomný právny zástupca JUDr. P. Ten obsah vyhlásenia som ja diktoval, ale mal som v sebe alkohol. Kvôli alkoholu, ktorý som mal, nie je toto vyhlásenie pravdivé.“*

Sudca spravodajca požiadal svedka, aby sa vyjadril, za akých okolností napísal vyhlásenie z 25. februára 2003. Svedok uviedol, že je to jeho podpis, ale už sa nepamätá, čo je tam napísané. Svedok si prečítal vyhlásenie z 25. februára 2003 a na otázku, za akých okolností ho urobil, svedok uviedol, že keď mal niečo v sebe, tak to diktoval. Na otázku, komu to diktoval, ukázal na prítomného právneho zástupcu P. Po upozornení, že ide o druhé vyhlásenie, nie prvé, svedok uviedol: *„Keď som toto vyhlásenie z 25. 2. 2003 urobil, tak som ho urobil preto, lebo som bol zavolaný predtým na MNV. Potom som prišiel za sekretárkou MNV, aby mi prečítala pôvodné vyhlásenie, a zistil som, že niečo tam je pravdivé, niečo nie je, tak som urobil toto druhé čestné vyhlásenie, ktorým som ho stiahol. Keď som robil toto vyhlásenie na MNV, opýtali sa ma, či je to pravda, nerobili na mňa nátlak, ja som povedal, že niečo na tom je pravdy a niečo nie. Pamätám sa, že asi týždeň pred voľbami, keď sa predstavovali 4 kandidáti, pán S. a iní, potom sme išli do krčmy a tam krčmárka dala pálenku a povedala, že je to od pána S.“* Na otázku, či niektorý z kandidátov pri týchto voľbách niečo sľuboval alebo rozdával, svedok uviedol, že *„nám hovoril len, aby*

sme počúvali svoje srdce. Nikto nám nič nedával... Keď som robil to prvé vyhlásenie, bola so mnou aj pani L.“

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov svedok uviedol: *„(...) bolo zhromaždenie 5. pred domov L. Zorganizoval ho ml. pán B. Ja som bol na tom zhromaždení, bola tam viac ako polovica Rómov. Hovoril pán B. so synom. Na tom zhromaždení pán J. nebol.“* Na otázku, či sa pani K. a Š. zúčastnili zhromaždenia, svedok uviedol: *„Možno že neskôr prišli. Keď som prvýkrát pána J. videl, bolo to, keď rozdával Mikuláša 1. alebo 2. decembra. To 2. vyhlásenie bolo pred notárom. Ja som hovoril a notár to písal (...).“*

A. B.

Svedkyňa, narodená v roku 1953, ktorej výpoveď bola zaznamenaná prostredníctvom tlmočníka, na otázku, či v súvislosti s voľbami 6. až 7. decembra 2002 dostala nejaký dar od úradov, uviedla: *„(...) od úradu som nič nedostala, ale keď boli voľby, pán T. J. mi dal dve prasiatka asi 30 kg. Jedno som musela zaplatiť a ohľadne druhého mi povedal, že toto nemusím zaplatiť, ak vyhrá voľby.*

Viem, že prasiatka sa dávali aj ďalším Rómom, tiež sa dávali zemiaky a mlieko. Tieto prasiatka ja, ako aj ostatní Rómovia, približne 40 - 50 ľudí, dostali 2. až 3. 12. 2002. Pamätám sa presne, že to bolo 2. alebo 3. 12. 2002. Nemôžem sa v dátume myliť. Ja neviem, či ostatní Rómovia museli zaplatiť prasiatka, myslím, že im to dal na dlh.“

Svedkyňa uviedla, že ešte 5. decembra 2002 na Mikuláša dostalo jej 7 vnúchat balíčky. *„Dávala ich M. K. a K. Š.. Neviem povedať, od koho tieto balíčky boli“.*

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov svedkyňa uviedla, že *„pri rozdávaní balíčkov bol aj pán J. – terajší starosta. O rozdávaní balíčkov viem od svojich 15 až 16-ročných vnúchat, ktoré tam boli náhodou na mieste, kde sa balíčky rozdávali. Od nich viem, že tam bolo viac ľudí. Ja osobne som pri tom nebola. Rozdávanie balíčkov bolo v rómskej osade dole.... v tábore, kde býva asi 200 - 300 Rómov“.*

L. B.

Svedok, narodený v roku 1969, uviedol, že „(...) počas volieb 6. až 7. 12. 2002 ani počas moratória, t. j. 48 h predtým, som nič sám nepodnikal ani nikomu nepomáhal. Ja viem, že sa to nesmie, to by som si nedovolil. Ja som bol v minulosti predsedom volebnej komisie (...). Preto viem o moratóriu. Počas týchto volieb sám som bol kandidátom na starostu. Môj otec bol členom miestnej volebnej komisie. Ja ako kandidát som rešpektoval plne predpisy... Ja som neorganizoval žiadne zhromaždenie, pokiaľ ide o 5. 12. Viem, že ľudia hovorili, že sa nejaké darčeky vtedy rozdávali... Samozrejme, ako kandidát som organizoval volebné zhromaždenie voličov pred zákazom ich uskutočňovania, neviem presne, niekedy koncom novembra alebo hneď na začiatku decembra“.

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov svedok uviedol, že „keď bol voliť v sobotu o 13. h aj s manželkou, možno o niečo skôr, z ničoho nič sa tam zhromaždilo veľmi veľa Rómov. Viem, že nás to zdržalo asi hodinu. Musel som čakať. Z kandidátov na starostu som tam bol ja a videl som tam aj pána J.“.

Na otázku, či tam boli dávané aj nejaké lístky, svedok uviedol: „Viem, že nejaké papierovanie tam bolo.“ Na otázku, koľko „veľmi veľa“ Rómov tam bolo, svedok uviedol: „30 - 50, neviem, nepočítal som ich. Vtedy som nedával tomu význam, čo bolo na tých papieroch, a ani teraz neviem, čo tam malo byť. Išlo o také menšie papieriky... V čase, keď on uskutočňoval volebný akt, bolo tiež viac ľudí v miestnosti aj pred miestnosťou. On bol za plentou a nevšimol si, že by niekto volil inak ako za plentou. Ja som mal také zmiešané pocity z toho, že som tam vtedy videl tak veľa ľudí, a myslel som si, že to aj mohli nezvládnuť... Viete, jeden druhého by mohol ovplyvniť. Niektorí na poslednú chvíľu môžu zmeniť názor. Len v tom by mohla komisia nezvládnuť... Otec mi povedal, že viackrát povedal pánovi N., aby ako predseda urobil poriadok vo volebnej miestnosti, a keď nie, nech zastaví voľby. Predseda N. to nerešpektoval.“

Na otázku sudcu svedok uviedol: „(...) počas tej hodiny, čo som čakal na odvolenie, bol tam aj pán J. Stál medzi ľuďmi. Nevieam, či už odvolil, alebo prečo tam bol. Nevidel som, že by dával nejaké papieriky. Mne to tak pripadalo, že papiere už ľudia mali pripravené.“

Na požiadanie sudcu sa k výpovedi svedka odporca vyjadril, že „je pravdou, že tam v sobotu okolo 13. h bol prítomný na nádvorí. On tiež išiel vtedy voliť a bolo tam viacej ľudí prítomných. Môže to potvrdiť. Ľudia sa tam zdržiavali aj po odvolení. Boli zvedaví na výsledky volieb“. Na otázku, koľko ľudí tam bolo, keďže svedok udáva 30 - 50, odporca uviedol, že „mohlo byť toto číslo“.

V. S.

Svedkyňa, narodená v roku 1963, uviedla: „(...) Ja som bola voliť v sobotu okolo cca 11. h. Videla som Š. rozdávať papiere. Bola tam hromada ľudí. Nedalo sa prejsť do volebnej miestnosti. Na chodbe som tiež videla K.. Tiež som videla pána J., ako na svojom Warburgu prevážal voličov. Ostatní kandidáti tam neboli. Ja som bola voliť s dcérou a zavolala som aj susedku pani S. a tá tam bola tiež so mnou.“

Svedkyňa k vyhláseniu zo 16. decembra 2002 potvrdila, že podpis je jej a uviedla: „Toto vyhlásenie písal pán JUDr. P. za mojej prítomnosti. Keď som povedala hromada ľudí, myslím tým, že vo volebnej miestnosti bolo asi 30 ľudí a na chodbe sa nedalo prejsť - tiež asi 30 ľudí. Nevieam to presne, strašne veľa. Nevieam povedať, o koľko ľudí sa môžem mýliť. Boli to ľudia, ktorí išli voliť. To, že bolo viacej ľudí, mi nevadilo, ale vo volebnej miestnosti by viacej ľudí nemalo byť a robiť tam hluk. Keď hovorím, že ľudia robili hluk, tak sa medzi sebou rozprávali, dávali si navzájom rady v tom zmysle, koho majú voliť... Podľa toho, čo som videla, v čase keď som išla voliť... nevidela som nikoho, že by volil za iného, ale mohlo k tomu dojsť, toľko ľudí tam bolo.“

Na otázku právnej zástupkyne odporcu týkajúcej sa vyhlásenia svedkyne zo 16. decembra 2002, kde je napísané, že svedkyňa bola „voliť 6. 12. so svokrou okolo 14.30 h a že moja suseda ma navštívila 7. 12. okolo 10. h s tým, či nejdem s ňou voliť“,

svedkyňa uviedla: „*Toto nie je pravdivé. Ja som bola voliť v sobotu 7. dopoludnia, ako som to uviedla teraz pri výpovedi. Ja som to aj vtedy hovorila pánovi P.*“

Po tejto odpovedi svedkyňa spontánne na adresu právnej zástupkyne odporcu poznamenala, že keby si právna zástupkyňa prečítala vyhlásenie pani S., že „*tam je napísané to isté, čo ja som teraz povedala, len mená sú vymenené. Ja viem, čo je napísané vo vyhlásení pani S., pretože ja som už vtedy zistila, že je to nesprávne napísané, a aj som to povedala pánovi P. Napriek tomu som to podpísala. Pravdivé je to, čo som dnes hovorila*“.

Na otázku právnej zástupkyne odporcu, či vie konkrétne uviesť meno, koho J. odvážal, svedkyňa uviedla, že „*žiadne meno konkrétne neviem, lebo ľudí podľa mena nepoznám, že nešlo o nejakých príbuzných, viem z toho, že išlo o rómskych obyvateľov*“.

Na otázku právnej zástupkyne odporcu, či je pravdou, že svedkyňa chodila po voľbách po obci a zbierala podpisy za vyhlásenie volieb za neplatné, svedkyňa uviedla: „*Áno, chodila som a zbierala podpisy. Nedá sa povedať, že by som mala nejaký osobitný záujem na neplatnosti volieb. Viac žien sme sa dohodli, že ideme zozbierať podpisy. Bola tam pani B., S. a ďalšiu si už nepamätám.*“

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov svedkyňa uviedla, že „*mňa sa nikto počas volieb a ani po voľbách nepokúsil ovplyvňovať*“.

Mgr. L. P.

Svedkyňa, narodená v roku 1963, uviedla: „*Ja som bola členkou miestnej volebnej komisie a, tak ako to je napísané vo vyhlásení zo 16. 12. 2002, ja som upozornila predsedu volebnej komisie pána N., pána B. aj pána G. na to, aby urobili poriadok vo volebnej miestnosti. Raz pán N. urobil poriadok, potom sa už nič nestalo. Ja k tým voľbám môžem uviesť, že sa veľa ľudí vo volebnej miestnosti zdržovalo, asi 10 - 15 ľudí. Moja úloha vo volebnej komisii bola krížkovať voličov, ktorí sa zúčastnili volebného aktu. Vo volebnej miestnosti sa prítomní ľudia rozprávali, ja však neviem o čom, keďže som musela dávať pozor, aby som správne krížkovala. Došlo k tomu v sobotu asi od 9.00 h do 12.30 h v čase, keď 2 - 3 členovia odišli s prenosnou urnou. V piatok to také nebolo ako v sobotu.*“

Na otázku sudcu, či mohlo dôjsť v čase, keď sa tak veľa ľudí zdržiavalo vo volebnej miestnosti, k zámene, svedkyňa uviedla: „*Nemohlo. Tých, čo som zakrúžkovala, boli naozaj tí, ktorí išli voliť. V tom čase od 9.00 h do 12.30 h v sobotu boli voliť rómski občania.*“

Na otázku sudcu, prečo tieto skutočnosti svedkyňa neuviedla do zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb, ktorú podpísala, svedkyňa uviedla, že „*nevie*“.

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov, či svedkyňa videla viac ľudí za závesom, uviedla, že „*videla*“. Ďalej uviedla: „*Povedali, že nevedia čítať a písať, že idú pomôcť.*“ Na ďalšiu otázku, či aj pri sčítavaní hlasov sa ľudia zdržiavali vonku, svedkyňa uviedla: „*Áno. Keď sme sčítavali aj búchali na okno, ešte som sa bála, aby školu nepoškodili, ja som riaditeľka základnej školy. V škole bola volebná miestnosť. Ja som doteraz bola členkou volebnej komisie asi 4-krát.*“

Na otázku sudcu svedkyňa uviedla: „*Menovite neviem uviesť, v ktorých prípadoch bolo viac ľudí za plentou. Nevie ani uviesť, prečo som to spontánne sama neuviedla, ale až na otázku právneho zástupcu sťažovateľov.*“

Na otázku sudcu, či svedkyňa teda môže potvrdiť, že niekto bol voliť za plentou s doprovodom, teda 2 - 3 ľudia naraz, svedkyňa uviedla, že „*to tak mohlo byť 5-krát*“. Svedkyňa uviedla, že „*nevie uviesť ich mená*“.

Na otázku, prečo to v zápisnici o výsledku volieb zo 17. decembra 2002 nie je uvedené, či na svedkyňu robil niekto pri podpise nátlak, svedkyňa uviedla: „*Nie. Nikto nátlak nerobil. My sme pri podpisovaní zápisnice nemali žiadnu diskusiu, všetci sme to podpísali bez pripomienok. Taký bol vonku nával, že sme to už chceli mať za sebou.*“

Na otázku sudcu, aby svedkyňa uviedla, keďže obidve vyhlásenia zo 16. decembra 2002 majú rovnaké formulácie a uvádzajú rovnaký priebeh faktov, ako došlo k ich napísaniu, svedkyňa uviedla, že ona „*toto hovorila a pani L. to písala. Prítomný bol ešte pán P. Podpis na vyhlásení je môj. Všetko, čo je tam uvedené, je pravdivé. Ja som nebola pri tom, keď pani L. robila vyhlásenie*“.

K. L.

Svedkyňa, narodená v roku 1972, uviedla: „Ja som bola zapisovateľka MVK. Niekedy 3. 12. sme dostali žiadosti o monitorovanie volieb. Komisia v zložení 9 ľudí to zamietla: 7 za zamietnutie, 1 proti a 1 sa zdržal. Viem, že 6. toto rozhodnutie predseda ukazoval vonku. V piatok bolo voliť asi 20 % oprávnených voličov. Voľby prebehli kľudne, až večer pani Š. bola vo volebnej miestnosti v čase, keď sa robilo zapečatenie volebných urien a okien do volebnej miestnosti. Len to pozorovala, nijako do toho nezasahovala. Na druhý deň v sobotu do 8.30 h voľby prebehli pokojne, potom okolo 9.30 h traja členovia museli odísť s prenosnou volebnou urnou, pretože sme mali asi 30 žiadostí o možnosť voľby v mieste bydliska. Vtedy sa viac ľudí nazhromaždilo, viac ľudí prišlo voliť a vo volebnej miestnosti bolo asi 20 - 30 ľudí a rovnaký počet bol aj na chodbe. Bol to prívál voličov, ktorí sa striedali. Neboli to tí istí ľudia. Viackrát bol predseda upozorňovaný, aby spravil poriadok pani P., a prišiel aj pán z OVK, už meno neviem, ktorý takým silným hlasom žiadal, aby bol poriadok. Väčšina voličov prišla v sobotu doobeda. Pamätám sa, že v ten deň sme znova dostali žiadosti o monitorovanie aj o prítomnosť pri sčítavaní. Komisia rozhodla rovnakým spôsobom ako v predošlom prípade. Tí ľudia sa pred volebnou miestnosťou napriek tomu zdržiavali. Ja neviem, prečo pán predseda volebnej komisie nezakročil tak, aby bol poriadok vo volebnej miestnosti. Nechcem robiť dohady, či to malo vplyv na výsledok volieb. Ja som bola zapisovateľka aj v predchádzajúcich voľbách. To už bolo 4. krát a tieto voľby boli rušnejšie ako ostatné.“

Na otázku sudcu, čo by svedkyňa považovala za najzávažnejší nedostatok v priebehu volieb, svedkyňa udáva, že „to bol neporiadok vo volebnej miestnosti, keď si voliči mohli medzi sebou hovoriť“.

Na ďalšiu otázku svedkyňa udáva, že „bolo vidieť od stola na závesy, kde sa malo voliť každým voličom tajne. Viem, že raz chceli ísť dvaja naraz, ale boli upozornení, že nesmú. Nie v každom momente bolo vidieť na závesy, aby bolo možné vylúčiť, či tam neboli aj viacerí voliči naraz. Ja som sa sústreďovala na totožnosť osôb, ich správne zapísanie v zozname voličov“.

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľov, čo bolo dôvodom, že sa svedkyňou uvádzané skutočnosti nezapísali členmi komisie do zápisnice, svedkyňa uviedla, že „sa zrejme členovia komisie snažili dať čím skôr bodku za voľbami. V tom čase bola taká atmosféra, že vonku boli ľudia. Je to starý kaštieľ. Ľudia búchali na okná, nevedeli sa dočkať výsledku. Išlo väčšinou o rómskych spoluobčanov. Ja som vonku nebola, neviem povedať, kto tam bol. Neviem sa vyjadriť, prečo v čase, keď bolo 20 - 30 ľudí vnútri aj vonku, nebola požiadaná polícia o zásah“.

Na otázku právnej zástupkyne odporcu svedkyňa uviedla, že „pokiaľ som uvádzala, že nebolo vidieť stále na miesto, kde sa nachádzali plenty (závesy) pre vykonanie volebného aktu, to som hovorila za seba, keďže ja som sa musela sústrediť na tú činnosť, ktorou som bola poverená. Neviem, či to rovnako platilo aj o členoch volebnej komisie“.

Na ďalšiu otázku, či svedkyňa vie uviesť, kto písal skôr vyhlásenie zo 16. decembra 2002, ona alebo pani P., svedkyňa uviedla, že „nevie, ktoré vyhlásenie bolo urobené ako prvé. Už sa na to nepamätám. Vo vyhlásení sú uvedené moje vlastné formulácie. Je pravdou, že ja som písala vyhlásenie pani P. My sme vyhlásenie robili každá osobitne pánovi P., tu prítomnému“.

Na otázku, prečo sa obe vyhlásenia tak veľmi podobajú, svedkyňa uviedla: „My sme mali na rovnakú otázku rovnaký názor, lebo sme ju spolu vydiskutovali. Pani P. sedela vedľa mňa, ja som krúžkovala, ona zisťovala údaje o totožnosti a napriek tomu, že v obci máme veľa rovnakých mien, k zámene nedošlo. Ľudí z videnia poznáme. My sme to kontrolovali aj podľa ročníkov narodenia. Ďalšiu kontrolu robila aj ďalšia členka komisie, ktorá tiež evidovala účasť voličov.“

Právne okolnosti veci

Vo volebných miestnostiach sú na úpravu hlasovacích lístkov určené osobitné priestory oddelené tak, aby bola zaručená tajnosť hlasovania. Počet týchto priestorov určí obec s prihliadnutím na počet voličov vo volebnom okrsku. V priestoroch nesmie byť nikto prítomný súčasne s voličom, a to ani člen okrskovej volebnej komisie (§ 29 volebného zákona).

Volebná kampaň (ďalej len „kampaň“) je činnosť politickej strany, nezávislého kandidáta, prípadne ďalších subjektov zameraná na podporu alebo slúžiaca na prospech kandidujúcej politickej strany alebo nezávislého kandidáta vrátane inzercie alebo reklamy prostredníctvom rozhlasového a televízneho vysielania podľa odseku 4, hromadných informačných prostriedkov, plagátov alebo iných nosičov informácií (§ 30 ods. 1 volebného zákona).

Kampaň sa začína 17 dní a končí sa 48 hodín pred začiatkom volieb. Vedenie kampane mimo určeného času je zakázané (§ 30 ods. 2 volebného zákona)

V čase 48 hodín pred začatím volieb a počas volieb je zakázané v rozhlasovom a televíznom vysielaní, v hromadných informačných prostriedkoch, v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie, a v ich bezprostrednom okolí vysielat' alebo zverejňovať informácie o politických stranách a nezávislých kandidátoch v ich prospech alebo v ich neprospech slovom, písmom, zvukom alebo obrazom (§ 30 ods. 11 volebného zákona).

Volič hlasuje osobne. Zastúpenie nie je prípustné. Členovia okrskovej volebnej komisie nesmú voličom upravovať hlasovacie lístky. Voliči predstupujú pred okrskovú volebnú komisiu a hlasujú v poradí, v akom sa dostavili do volebnej miestnosti (§ 31 ods. 1 volebného zákona).

Po prevzatí obálky a hlasovacích lístkov volič vstúpi do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov. V tomto priestore volič vloží do obálky jeden hlasovací lístok pre voľby do obecného (mestského) zastupiteľstva a jeden hlasovací lístok pre voľby starostu obce (primátora). Na hlasovacom lístku pre voľby do obecného (mestského) zastupiteľstva zakrúžkovaním poradových čísel označí kandidátov, pre ktorých hlasuje. Volič môže zakrúžkovať najviac taký počet kandidátov, aký má byť v príslušnom volebnom obvode zvolený. Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce (primátora) zakrúžkovaním poradového čísla označí kandidáta, pre ktorého hlasuje (§ 31 ods. 4 volebného zákona).

Volič hlasuje tak, že po opustení priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov vloží obálku do volebnej schránky. Voličovi, ktorý sa neodobral do tohto priestoru, komisia hlasovanie neumožní (§ 31 ods. 5 volebného zákona).

Volič môže požiadať zo závažných, najmä zdravotných dôvodov okrskovú volebnú komisiu o to, aby mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou. Volič hlasuje tak, aby sa dodržala tajnosť hlasovania (§ 31 ods. 6 volebného zákona).

Volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, aby za neho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a vložil do obálky (§ 32 volebného zákona).

Za poriadok vo volebnej miestnosti a v jej bezprostrednom okolí zodpovedá predseda okrskovej volebnej komisie. Jeho pokyny na zachovanie poriadku vo volebnej miestnosti a dôstojný priebeh hlasovania sú záväzné pre všetkých prítomných (§ 33 volebného zákona).

V miestnosti, kde okrsková volebná komisia sčíta hlasy, majú právo byť prítomní členovia volebných komisií vyššieho stupňa a pracovníci ich odborných (sumarizačných) útvarov, ako i osoby, ktorým na to dala povolenie okrsková volebná komisia (§ 36 volebného zákona).

III.

Predmetom konania na základe prijatej sťažnosti je návrh na 1. vyhlásenie napadnutej voľby starostu obce Drahňov za neplatné, 2. zrušenie výsledkov tejto voľby, 3. vyhlásenie napadnutých volieb poslancov do obecného zastupiteľstva obce Drahňov za

neplatné a 4. zrušenie výsledkov týchto volieb, pretože podľa sťažovateľov došlo k porušeniu volebného zákona a ich ústavou zaručeného práva podľa čl. 30 ústavy, ktorý v relevantnej časti znie:

Občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov (ods. 1 prvá veta).

Volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon (ods. 3).

Občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám (ods. 4).

Návrhy a vyjadrenia účastníkov konania

1. Odporca považoval sťažnosť za neopodstatnenú. Uviedol, že zo sťažnosti nie je možné vyvodiť dôvody, pre ktoré by mal byť výsledok volieb do orgánov miestnej samosprávy v obci Drahnov zrušený. Sťažovatelia netvrdia, že by v skutočnosti vo voľbách starostu obce Drahnov alebo vo voľbách do obecného zastupiteľstva boli dosiahnuté iné výsledky, než aké boli vyhlásené.

K jednotlivým dôvodom sťažovateľov odporca (vo vyjadrení zo 7. marca 2003) uviedol:

«1. V bode II sťažnosti sa uvádza, že vo štvrtok dňa 5. 12. 2002 L. K. kandidát na poslanca obecného zastupiteľstva za RKDH roznášal v časti obce, kde bývajú rómski obyvatelia, pásky, na ktorých boli ručne napísané rôzne čísla a vyzýval voličov, aby pri hlasovaní zakrúžkovali tam zakrúžkované čísla. Podľa tvrdenia sťažovateľov, zvlášť upozornil na číslo 3, pod ktorým som kandidoval na starostu obce Drahnov. Na každom takomto papieriku malo byť prvým číslom číslo 3, a ďalšie sa mali meniť.

Na túto skutočnosť navrhujú sťažovatelia vypočúť účastníkov konania a predložili aj vyhlásenie F. B., nar. (...) 1970 (...).

Predkladám súdu ako prílohu tohto vyjadrenia vyhlásenie tohto svedka zo dňa 25. 2. 2003, z ktorého vyplýva, že skutočnosti uvedené vo svojom vyhlásení zo dňa 16. 12. 2002 nikdy netvrdil a že o nich nemá vedomosti. Ďalej predkladám čestné prehlásenie L. K., nar. (...) 1957 (...), z ktorého vyplýva, že tento činnosť pripisovanú mu sťažovateľmi nevyvíjal.

K samotnému tvrdeniu o číslach na prúžkoch papiera, ktoré sa s výnimkou môjho čísla menili, chcem uviesť, že ho považujem za vnútorne protirečivé. Ak totiž má sťažnosť smerovať aj v tejto časti proti neústavnosti a nezákonnosti volieb aj do obecného zastupiteľstva, potom je nevysvetliteľné, prečo by sa na sťažovateľových tvrdených pruhoch papiera iné čísla s výnimkou môjho menili. Ak by totiž takáto činnosť mala byť vyvíjaná v prospech určitých konkrétnych kandidátov, potom je absurdné, aby sa ich čísla na pripravených kúskoch papiera menili. Ak by mali slúžiť len na moju podporu, potom bolo zbytočné uvádzať ďalšie čísla. Ak by mali byť mienené na podporu viacerých osôb, potom by sa zákonite na údajných útržkoch papiera mali opakovať tie isté čísla. Týmito argumentmi chcem len poukázať, na vratkosť tejto argumentácie sťažovateľov. Za podstatné však považujem, že ja nemám žiadnu vedomosť o sťažovateľmi popísanej aktivite iných osôb, a aj dôkaz pripojený k sťažnosti považujem za vyvrátený predložením vyššie citovaných listín. Nepochybujem o tom, že v prípade, že ústavný súd vykoná dokazovanie výsluchom osôb, ktorých písomné prehlásenie predkladám, priebeh tohto dokazovania bude svedčiť len pre také závery, aké vyplývajú z tohto vyjadrenia a z pripojených listín.

2. Podľa sťažovateľov, k ďalšiemu porušeniu zákonnosti a ústavnosti volieb malo dôjsť tým, že dňa 5. 12. 2002 sa uskutočnilo pred domom č. 233 v Drahnove moje predvolebné zhromaždenie. Toto tvrdenie sťažovateľov nie je pravdivé. Žiadne predvolebné zhromaždenie som dňa 5. 12. 2002 nezvolával a ani sa neuskutočnilo. Je pravdou, že som samostatne hospodáriaci roľník a predávam mnou vypestované poľnohospodárske produkty aj obyvateľom obce Drahnov. V čase volebnej kampane a nielen volebného moratória som sa však toho vystríhal, pretože som predpokladal, že by takáto skutočnosť mohla byť zneužitá proti mne. Nikdy som neroznášal zadarmo obyvateľom obce Drahnov zemiaky, ani iné poľnohospodárske plodiny. Ďalšie skutočnosti uvádzané v tejto časti sťažnosti sú všeobecnými tvrdeniami, nemajúcimi žiaden reálny základ. Ja som nevykonával predvolebnú agitáciu pred volebnou miestnosťou a nemám vedomosti o tom, že by to robil niekto iný.

3. V časti III sťažnosti sťažovatelia uvádzajú vlastne len fakt, že ja a niektorí ďalší obyvatelia obce Drahnov sme požiadali o umožnenie účasti na monitorovaní volieb. Miestna volebná komisia, aj keď sa v sťažnosti tvrdí, že o tom rozhodla, mi žiadne stanovisko k mojej žiadosti neoznámila. Pokiaľ sťažovatelia tvrdia, že priebeh volieb bol

nedôstojný, nemôžem sa vyjadriť k tomu, čo sa odohrávalo vo volebnej miestnosti. Ja sám som však svojim správaním nijako neprispel k nedôstojnosti priebehu volieb. Nedomnievam sa však, že dôstojnosť alebo nedôstojnosť volieb môže byť dôvodom, pre ktorý by mohli byť voľby do orgánov miestnej samosprávy vyhlásené za neplatné.

4. Je pravdou, že traja členovia volebnej komisie boli vyslaní s prenosnou urnou k voličom, ktorí o to najmä zo zdravotných dôvodov požiadali. Sťažovatelia sa na tento fakt odvolávajú ako na jednu z okolností, ktorá spôsobila nezákonnosť a neústavnosť volieb. Podľa informácií, ktoré som získal od členov miestnej volebnej komisie po tom, čo mi bola doručená sťažnosť sťažovateľov, je skutočnosťou, že sa uvedený počet členov miestnej volebnej komisie odobral s prenosnou urnou mimo volebnej miestnosti. Samotný fakt, že zákon hovorí o dvoch členoch volebnej komisie a v prípade obce Drahňov boli vyslaní traja z jej členov, nemôže byť argumentom opodstatňujúcim vyhlásenie volieb za neplatné. Takýmto by mohol byť len v prípade, ak by uvedená skutočnosť bola v príčinnej súvislosti s porušením ustanovení Ústavy SR alebo Zákona o voľbách do orgánov samosprávy obcí. Sťažovatelia ani netvrdia, aké konkrétne právo alebo aký aspekt volebného práva ktoréhokoľvek z voličov by mal byť vyslaním troch členov volebnej komisie namiesto dvoch členov s prenosnou urnou porušený.

5. Sťažovatelia ďalej uvádzajú, že bola ohrozená a narušená aj tajnosť hlasovania, keďže v oddelených hlasovacích priestoroch sa zdržiavalo naraz aj viac voličov. Niektorí voliči sa ani neodobrali do priestoru na úpravu hlasovacích lístkov, podľa tvrdenia sťažovateľov. Dôkazom má byť vyhlásenie K. L., zapisovateľky miestnej volebnej komisie a L. P., členky miestnej volebnej komisie. Tieto vyhlásenia nepovažujem za objektívne a ich obsah nezodpovedá podľa môjho názoru skutočnému priebehu volieb vo volebnej miestnosti. To, že tieto vyhlásenia boli urobené s úmyslom pomôcť sťažovateľom v ich argumentácii, svedčí v nich opakovane obsiahnuté hodnotenie postupu miestnej volebnej komisie ako nesprávneho, alebo vyjadrenie ľútosť nad počínaním členov volebnej komisie. Ani tieto vyjadrenia však neposkytujú argumenty pre tvrdenia sťažovateľov. Sťažovatelia totiž tvrdia, že v oddelených hlasovacích priestoroch sa zdržiavalo naraz viac voličov, a že niektorí voliči sa neodobrali do priestoru na úpravu hlasovacích lístkov. Spomínané dve vyhlásenia však takéto konštatovanie nepreukazujú, zmieňujú sa len o tom, že: „Pri takomto počte voličov nie je vylúčené, že za paravánmi sa zdržiavalo naraz viac osôb.“ Vyhlásenia

teda obsahujú len možnosť vytvorenia určitej situácie, ktorú však ani jedna z osôb, ktoré tieto vyhlásenia poskytli, vlastnými zmyslami nevnímala, teda, ani v jednom vyhlásení sa netvrdí, že by v skutočnosti k takémuto stavu aj došlo.

(...) Pokiaľ sa však sťažovatelia snažia vytvoriť dojem, že vo volebnej miestnosti došlo k chaosu, v ktorom nebola zachovaná tajnosť hlasovania, neposkytli preto žiadne dôkazy. Predkladám vyhlásenia troch členov miestnej volebnej komisie, z ktorých vyplýva, že priebeh hlasovania vo volebnej miestnosti bol v súlade s ustanoveniami ústavy upravujúcimi volebné právo, aj volebného zákona tieto ustanovenia vykonávajúcimi.

Podľa môjho názoru však je potrebné vyhlásenie L. P. a K. L. hodnotiť so zreteľom na to, že v čase, keď boli obidve viazané sľubom členky a zapisovateľky volebnej komisie a bolo ich povinnosťou vykonávať svoje funkcie svedomite a nestranne, riadiť sa ústavou a zákonmi, podľa ich vlastného vyjadrenia tak v skutočnosti nerobili, pretože bez výhrad akceptovali priebeh, aj výsledok volieb. Podotýkam, že aj zapisovateľka má podľa ustanovenia § 11a ods. 3 poradný hlas vo volebnej komisii. Možno teda hodnotiť postoj obidvoch L. P. a K. L. tak, že v čase vykonávania svojej funkcie rezignovali na povinnosti vyplývajúce im z ich funkcie a v čase, keď už svoje funkcie nevykonávali, sa snažia aktívne prispieť k vyhláseniu volieb, za priebeh ktorých majú samotnú zodpovednosť, za neplatné.

Podľa názoru vysloveného v rozhodnutí ústavného súdu PL. ÚS 17/94 dosiahnutie stavu úplného súladu zákona s prípravou a priebehom volieb je prakticky neuskutočiteľné (...).

V konaní o volebnej sťažnosti nesie dôkazné bremeno sťažovateľ.

Je nepochybné, že dosiahnuť priebeh volieb tak, aby počas neho nedochádzalo k žiadnym, čo i len najmenším nedostatkom, je nemožné. Ústavný súd sa nielen v citovanom rozhodnutí, ale opakovane sa vyjadril k tejto otázke tak, že zneužívanie málo závažných porušení volebného zákona, ktorých dôsledkom nemôže byť ovplyvnenie výsledku volieb a ich priebehu tak, aby znamenali porušenie ustanovení článku 30 Ústavy SR a zásadným spôsobom zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb, nie je zmyslom konania o volebných sťažnostiach pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. V opačnom prípade by totiž každý subjekt, neúspešný vo svojej kandidatúre vo voľbách, do akéhokoľvek orgánu samosprávy obcí, sa mohol domáhať toho, aby výsledok volieb bol zrušený alebo voľby

vyhlásené za nezákonné a neústavné, čím by pre seba vytvoril šancu v mimoriadne krátkom čase opätovne sa uchádzať o zvolenie.

(...) O tom, či sťažovatelia v 3. rade v celom ich počte majú a mali predstavu o tom, čo v skutočnosti znamená ich podpis na „Prílohe k sťažnosti...“, mám odôvodnené pochybnosti, vychádzajúc z viacerých rozhovorov s občanmi obce Dražňov, už v čase pred tým, než mi bolo doručené uznesenie ústavného súdu o prijatí sťažnosti sťažovateľov. Podotýkam, že podstatná časť obyvateľov obce Dražňov ovláda predovšetkým maďarský jazyk a v slovenskom jazyku sa vyjadruje v podstate ťažšie. Časť z obyvateľov obce Dražňov nevie čítať, ani písať. Je mi zrejmé, že tieto okolnosti nemôžu byť predmetom dokazovania pred ústavným súdom a v tomto smere nemám ani žiadne návrhy na vykonávanie dôkazov. Chcem len ozrejmíť okolnosti, ktoré zo samotnej sťažnosti, ani z môjho vyjadrenia k argumentom uvádzaným, nevyplývajú (...).»

2. Sťažovatelia prostredníctvom svojho právneho zástupcu v reakcii (z 9. mája 2003) na toto vyjadrenie odporcu o. i. uviedli: «Sme presvedčení, že naše tvrdenia a vyhlásenia jednotlivých svedkov budú potvrdené a nimi uvedené skutočnosti aj preukázané pri výsluchu pred ústavným súdom a to napriek tomu, že zo strany odporcu sa vyvíja určitý tlak na svedkov a samozrejme aj niektorým členom volebnej komisie za týchto okolností je rovnako trápne už po vykonaných voľbách a za skutočnosti, že zápisnicu podpísali, potvrdiť v našej sťažnosti tvrdené a svedeckými vyhláseniami podložené skutočnosti. Takýto stav sme predpokladali aj pred podaním sťažnosti na ÚS SR. Tento stav však vôbec nevyvracia nami uvedené skutočnosti ale iba sťažuje ich preukázanie. Pričom nie je zanedbateľný ďalší faktor a to veľkosť, zloženie a štruktúra obyvateľstva tejto obce.

(...) K jednotlivým bodom stanoviska (návrh dôkazov):

1. - 2. S hodnotením našej sťažnosti v týchto bodoch nesúhlasíme a trváme na našich tvrdeniach a nami predložených vyhláseniach. V tomto smere navrhujeme vykonať dokazovanie výsluchom účastníkov a svedkov, t. j. občanov, ktorých vyhlásenia boli predložené z našej strany ako aj zo strany odporcu.

Čestné prehlásenie p. L. K. zo dňa 25. 2. 2003 nás neprekvapuje.

Vo svojom prehlásení o. i. uvádza „Nakoľko moji rómski spoluobčania v obci Dražňov sú vzdelaní, vedia čítať a písať nie je potrebné ich upozorňovať na veci spojené s voľbou

do obecnej samosprávy ani na voľbu starostu obce“. Odporca v postavení starostu vo svojom stanovisku zo dňa 7. 3. 2003 na poslednej strane v druhom odseku tvrdí „Podotýkam, že podstatná časť obyvateľov obce Drahnov ovláda predovšetkým maďarský jazyk a v slovenskom jazyku sa vyjadruje v podstate ťažšie. Časť obyvateľov obce Drahnov nevie čítať, ani písať“.

Skutočnosť, že sa volebná kampaň uskutočnila dňa 05. 12. 2002 je možné dokázať podľa nášho názoru iba výsluchom svedkov a ich konfrontáciou.

Prekvapuje nás však vyhlásenie svedka F. B., (...) ktoré podal dňa 25. 02. 2003 a ktorým poprel v celom rozsahu svoje vyhlásenie zo dňa 16. 12. 2002. Svedok F. B. však zrejme zabudol na to, že svoje vyhlásenie podal pred M. L., (...) ako aj za prítomnosti niektorých zamestnancov obecného úradu. Dokonca po spísaní vyhlásenia mu text vyhlásenia bol prečítaný a pretlmočený z jazyka slovenského do jazyka maďarského, pričom oznámil, že ovláda dobre jazyk slovenský a nie je potrebné mu text pretlmočiť. Mal možnosť sa oboznámiť a zrejme sa oboznámil s obsahom vyhlásenia aj pri jeho podpísaní.

Máme však za to, že vyhlásenie dňa 25. 2. 2003 menovaný podal v tiesni, resp. bol nejakým spôsobom ovplyvnený, keďže inak nie je možné vysvetliť takéto jeho správanie sa. Je pozoruhodné ešte ďalšie jeho tvrdenie v predložennom vyhlásení a to citujeme:

„Zdôrazňujem, že dňa 7. 12. 2002 som v dopoludňajších hodinách bol v okrskovej volebnej komisii v obci Velké Slemence, odkiaľ som sa vrátil do obce Drahnov približne o 11.30 hod.“ Ak skutočne bol členom okrskovej volebnej komisie, tak nemohol odísť odtiaľ v takom čase, keďže iba samotné voľby bez sčítania hlasov sa konali 7. 12. 2002 do 14.00 hod. Ak sa skutočne vrátil do obce Drahnov približne o 11.30 hod., tak táto okolnosť vôbec neovplyvňuje jeho skoršie vyhlásenie, keďže práve v tejto dobe došlo k niektorým závažným skutočnostiam, ktoré aj on potvrdil vo svojom vyhlásení zo dňa 16. 12. 2002.

3. V súvislosti s prijatými uzneseniami na zamietnutie žiadosti o monitorovanie volieb zo strany odporcu a ďalších kandidátov môžeme iba uviesť, že uznesenia zo strany volebnej komisie boli prijaté aj písomne vyhotovené a bolo povinnosťou predsedu volebnej komisie zabezpečiť oznámenie žiadateľom. Faktom však je, že sa s ich podaniami zaoberala volebná komisia.

Je však prekvapujúce, že členovia volebnej komisie J. O., V. G. a L. B. vo svojich obsahovo rovnakých vyhláseniach sa o tejto skutočnosti nezmieňujú. Listinné dôkazy k tejto okolnosti sme predložili spolu s našou sťažnosťou ústavnému súdu. Preto vyhlásenia týchto členov volebnej komisie nemôžu byť hodnoverné a úplné a sú skresľujúce. (...)

Poznamenávame, že vo volebnej miestnosti skutočne došlo k neobvyklej situácii a chaosu a nie je tu iba snaha vytvoriť takýto dojem. Môže to dosvedčiť okrem niektorých členov volebnej komisie aj pán B., člen okresnej volebnej komisie v Michalovciach.

Nie je ďalej v súlade so skutočnosťou ani tvrdenie odporcu v tom, že by zapisovateľka K. L. a členka volebnej komisie L. P., ktoré opísali skutočný priebeh volieb, by neboli vykonali svoje funkcie svedomito a nestranne. Ako sme to aj uviedli v našej sťažnosti, resp. uviedli vo svojich vyhláseniach, L. P. viacnásobne upozornila na rušivé momenty a nesprávny priebeh hlasovania vo volebnej miestnosti a že by bolo potrebné urobiť poriadok vo volebnej miestnosti v záujme prehľadnosti a regulárnosti hlasovania. Táto jej požiadavka však nebola akceptovaná.

Uvedený postoj týchto svedkýň svedčí iba o tom, že na svoje povinnosti vyplývajúce z ich funkcie sa nerezignovali, ale práve niektorí členovia miestnej volebnej komisie v rozpore so svojimi povinnosťami z ich funkcie ale aj radového občana sa chovajú tak, ako by sa nebolo nič zaujímavého stalo.

S názorom odporcu na hodnotenie niektorých porušení zákona nesúhlasíme z dôvodu, keďže hrubosť a závažnosť porušení zákona sa podľa nášho názoru má posúdiť vzhľadom na ten - ktorý konkrétny vzťah.

Sme toho názoru, že hrubosť a závažnosť porušenia zákona treba posúdiť prihliadnutím na orgán verejnej moci, do ktorého sa voľby konajú. Určité správanie sa a porušenia práva, ktoré môžu mať v podstate zanedbateľný účinok na voľby do Národnej rady Slovenskej republiky, môžu zásadne ovplyvniť priebeh a výsledok do orgánu územnej samosprávy. Z rovnakých hľadísk a kritérií treba posúdiť aj volebnú kampaň ako aj spôsob vedenia volebnej kampane vo voľbách do orgánov obecnej samosprávy ako aj vplyv kampane vedenej v čase moratória na výsledky volieb v obci aká je obec Dražňov. Je podstatný rozdiel v rozsahu, vo forme ale aj v spôsobe vedenia kampane pri voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky a pri voľbách do orgánov miestnej samosprávy.

Tento rozdiel ešte ďalej ovplyvňuje charakter a veľkosť ako aj štruktúra a zloženie obyvateľstva tej - ktorej obce.

Je nesporné, že takéto správanie sa, porušenie práva k akému došlo v danom prípade pri voľbách v čase moratória a v čase samotných volieb mohlo zásadne ovplyvniť ale aj ovplyvnilo výsledky volieb v obci so 727 oprávnenými voličmi pri účasti piatich kandidátov na starostu obce a pri počte 65 kandidátov na poslancov obecného zastupiteľstva.

(...) Na základe horeuvedených, môžeme Ústavnému súdu SR iba navrhnúť vypočítať všetkých členov volebnej komisie ako aj osôb, ktoré podali vyhlásenia v predmetnej veci ako aj členov Okresnej volebnej komisie v Michalovciach, ktorí vykonali kontrolu vo volebnej miestnosti v obci Draňov dňa 7. 12. 2002.»

3. Ústavný súd poskytol každému z účastníkov možnosť, aby sa prostredníctvom svojich právnych zástupcov mohol k písomným vyjadreniam druhej strany ešte písomne vyjadriť a aby v nadväznosti na vykonané dokazovanie výsluchmi svedkov mohol navrhnúť jeho doplnenie, resp. vyjadriť sa k takémuto návrhu, ktorý podal druhý účastník konania. Obaja účastníci túto možnosť opakovane aj využili. Podstatný obsah týchto vyjadrení účastníkov konania je zhrnutý v nasledujúcich bodoch 3.1 (vyjadrenia právnej zástupkyne odporcu) a 3.2 (vyjadrenia právneho zástupcu sťažovateľov).

3.1 Odporca sa vyjadril k výpovediam svedkov.

Spochybnil, že svedok V. N. bol predsedom alebo členom volebnej komisie v predchádzajúcich voľbách, a spochybnil aj celkovú vierohodnosť výpovede tohto svedka. Ďalej uviedol, že *«obec Draňov je obcou, z ktorej obyvateľov je 54 % Rómov. Veľká časť obyvateľstva obce Draňov je nezamestnaná a prevažná časť rómskych občanov žije vo veľmi zlých sociálnych a kultúrnych podmienkach. Voľby do orgánov miestnej samosprávy sú udalosťou pre obyvateľov obce svojím významom ťažko porovnateľnou s akoukoľvek inou udalosťou v živote obce. Vzhľadom na sociálne zloženie obyvateľov obce Draňov je prinajmenšom zveličené tvrdenie, že voľby v predchádzajúcich obdobiach prebiehali inak alebo pokojnejšie a práve tie, ktoré sú predmetom tohto konania, sa vymykali z ich rámca. Ako som už uviedol, zloženie obyvateľstva obce Draňov, jeho*

sociálna, národnostná a kultúrna charakteristika, predurčujú aj charakter takého aktu, akým sú voľby do orgánov miestnej samosprávy.

Svedok vo svojej výpovedi ďalej uviedol, že sa pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, zdržiavala skupina rómskych občanov, ktorí tam robili „zle“ a podľa jeho tvrdení (v prvej časti výpovede), sa to udialo v sobotu okolo dopoludnia. Svedok neuviedol, že by akýmkoľvek spôsobom vplývali na konkrétny priebeh volieb, teda na hlasovanie. V ďalšej časti svojej výpovede uviedol, že ja a ďalšie osoby sme sa zdržiavali pred volebnou miestnosťou a citujem: „Všimol som si, že sa rozprávali, aby volili konkrétne osoby. Ja som nepočul, že by povedali konkrétne mená (...)“. Proti tomuto vyjadreniu svedka, podľa môjho názoru, ani nie je potrebné argumentovať, pretože samo o sebe je také protirečivé, že nie je možné, brať ho do úvahy. Ak totiž svedok nepočul, aby som ja, alebo ktokoľvek iný kohokoľvek nabádal, aby volil určitú konkrétnu osobu, teda, aby odznelo konkrétne meno, potom je ťažké predstaviť si, čo znamená jeho vyjadrenie, že si všimol, že niekto nabádal voličov, aby volili konkrétne osoby.

Svedok uviedol, že určitá osoba, ktorú označil ako A. L., mu povedala, že jeho syn D. N. ho vyzval, aby ho volil (...). Zo svedkovej výpovede však nie je možné vyvodiť, kedy mal jeho syn nabádať uvedeného A. L. na to, aby ho volil.

Svedok uviedol, že na priebehu volieb, práve v čase, keď prišlo voliť viacej voličov, sa zúčastnil aj predseda okresnej volebnej komisie pán B. Túto skutočnosť tvrdia aj sťažovatelia vo svojej sťažnosti, aj v ďalšom podaní. Ani sťažovatelia, ani svedok však neuvádza, že by zo strany predsedu okresnej volebnej komisie bol vyzvaný na prerušenie hlasovania alebo, že by bol upozornený na to, že voľby prebiehajú nezákonným spôsobom. Svedok sám tvrdil vo svojej výpovedi, že napriek tomu, že v určitom čase, vzhľadom na počet voličov, ktorí prišli naraz voliť, bol ohrozený poriadok vo volebnej miestnosti, zvládol túto situáciu tak, že upozornil voličov na to, že keď sa nepostavia do radu a ostatní neodídu preč, zastaví voľby (zrejme mal na mysli prerušenie hlasovania).

Považujem za potrebné sa zmieniť aj o tej časti výpovede svedka, podľa ktorej pociťoval v priebehu volieb určité obavy v dôsledku bližšie neidentifikovaného ženského výkriku, ktorý mal odznieť v piatok, teda 6. 11. 2002 pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť. Túto časť svedkovej výpovede považujem za konfabuláciu vedenú zrejme tendenciou svedka zdramatizovať svoju osobnú situáciu. Ani sťažovatelia vo svojej sťažnosti

totiž neuvádzajú fakt, že by sa v piatok večer, teda 6. 11. 2002 zdržiavalo pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miest., väčšie množstvo ľudí a že by dochádzalo k akýmkoľvek neprístojnostiam. Samotné vyjadrenie svedka: „Bolo tam toľko ľudí, že to nebolo možné spočítať“ potvrdzuje môj názor na túto časť svedkovej výpovede. K výpovedi svedka V. N. považujem za potrebné uviesť aj skutočnosť, ktorú on sám potvrdil pri svojom výsluchu na ústavnom súde, že deň pred uskutočnením tohto výsluchu odo mňa žiadal peniaze na pohostenie pre svojich spolupracovníkov, ktoré som mu však neposkytol. O štruktúre osobnosti tohto svedka svedčí aj to, že po návrate do obce Draňov, po výsluchu pred ústavným súdom, sa vyjadroval pred spoluobčanmi v tom zmysle, že jemu osobne ústavný súd oznámil, že výsledok volieb bude zrušený a v nasledujúcich voľbách nebude môcť kandidovať nikto z predchádzajúcich kandidátov a že v takomto prípade bude kandidátom na funkciu starostu obce práve on.»

K výpovedi svedkyne M. L. odporca uviedol, že „(...) nie je možné brať výpoveď tejto svedkyne do úvahy, pretože zjavne je dezorientovaná v čase a pre jednu a tú istú udalosť uviedla postupne štyri rôzne termíny (...)“.

Odporca ďalej uviedol: „(...) Nebolo preukázané, že by som v čase, 48 hodín pred voľbami, viedol ja alebo ktokoľvek iný v môj prospech volebnú kampaň. Sťažovatelia nepreukázali ani konanie predvolebného zhromaždenia 5. decembra, ani v uvedenom termíne roznášanie nimi opisovaných lístkov voličov. Ak si spomínané lístky rozdávali medzi sebou niektorí spoluobčania skôr, nie je takéto správanie v rozpore s ustanoveniami zákona ani ústavy.

(...) To, že som sa zdržiaval pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, bolo spôsobené tým, že som ja, nedostal odpoveď na svoju žiadosť o monitorovanie volieb a skutočne som mal obavy o tom, že voľby prebehnú zákonným spôsobom a ich vyhlásené výsledky budú zodpovedať skutočnosti. Nesprával som sa však nijakým spôsobom, ktorý by mohol mať vplyv na priebeh alebo výsledok volieb. Ani svedok V. N. nakoniec vo svojej výpovedi nedáva do súvisu moju prítomnosť so správaním iných voličov a neexistuje dôvod na to, aby v prípade, že by existoval čo i len náznak takejto súvislosti, to tento svedok neuviedol a neopísal sebe vlastným dramaturgickým spôsobom (...).“

Odporca ďalej uviedol: «Možno celkom jednoznačne, vzhľadom na vykonané dokazovanie uzavrieť, že z uvedených skutočností v konaní nebola preukázaná ani jedna. Nebolo preukázané ani konanie tvrdeného zhromaždenia, ani roznášanie uvedených lístkov, ani rozdávanie poľnohospodárskych produktov v uvedený deň.

Považujem za potrebné poznamenať, že jediným svedkom, ktorý mal potvrdiť konanie údajného predvolebného zhromaždenia, bola M. L. K vierohodnosti a použiteľnosti výpovede tejto svedkyne som sa vyjadril už v predchádzajúcom podaní.

Tvrdenia o rozvážaní poľnohospodárskych produktov dňa 5. 12. 2002 nielenže neboli v konaní preukázané, ale naopak, aj svedkyňa, ktorú na preukázanie tejto skutočnosti navrhli sťažovatelia, A. B., výslovne uviedla, že to bolo dňa 2. alebo 3. 12. 2002. Teda v čase, v ktorom ešte neplatil zákaz volebnej kampane. Nemôžem však znovu nezopakovať, že vzhľadom na to, že činnosť samostatného poľnohospodára bola v uvedenom čase jediným zdrojom mojej obživy a je nemysliteľné, aby som rozdával svoje produkty takým veľkorysým spôsobom ako to tvrdia sťažovatelia, aj uvádza spomínaná svedkyňa.

Vo výpovedi A. B. sa vyskytla ďalšia skutočnosť, ktorú dovtedy sťažovatelia ani netvrdili, ani ju neoznačovali ako dôvod, pre ktorý by mali byť voľby vyhlásené za neplatné a to roznášanie „mikulášskych balíčkov“ mnou, K. Š. a M. K. dňa 5. 12. 2002. Keďže táto skutočnosť nebola namietaná v sťažnosti a teda ani v čase, kedy sa sťažovatelia mohli obrátiť na ústavný súd so svojou sťažnosťou, považujem toto tvrdenie svedkyne za irelevantné.

Napriek tomu, pretože ide o tvrdenie nepravdivé, predkladám ústavnému súdu prehlásenia viacerých svedkov, z ktorých vyplýva, že už dňa 1. 12. 2002 sa jeden z kandidátov na funkciu starostu a zároveň sťažovateľ – L. C. vyjadroval na moju adresu v tom zmysle, že som rozdával „letných mikulášov“, pretože som už pred týmto jeho predvolebným zhromaždením rozdával deťom „mikulášske balíčky“. Je pravdou, že som tieto pozornosti deťom v Drahňove rozdával, ale bolo to 30. 11. 2002. V prípade, že by ústavný súd považoval dokazovanie o tejto skutočnosti za významné pre svoje rozhodnutie vo veci samej, navrhujem vypočuť svedkov, ktorých čestné vyhlásenia predkladám.

Ďalšie tvrdenia sťažovateľov o údajnom porušovaní zákonnosti a ústavnosti volieb sa týkali skutočností, ktoré sa mali odohrať dňa 6. 12. 2002, ale predovšetkým dňa 7. 12. 2002, teda v prvý a druhý deň konania volieb.

Priebehu volieb dňa 6. 12. 2002 vytykali sťažovatelia v podstate to, že som ja, pani M. K. a K. Š. sa zdržiavali pri budove, v ktorej prebiehali voľby a že K. Š. po 22.00 hod. vošla do volebnej miestnosti. Podľa nich takéto počínanie spôsobilo nedôstojnosť volieb.

Sťažovatelia neuviedli vo vzťahu k uvedenému volebnému dňu žiadne také skutočnosti, ktoré by mohli mať reálny dopad na priebeh a výsledok volieb a teda nemôžu byť ani dôvodom na vyhlásenie volieb za neplatné.

Pokiaľ ide o to, že som sa zdržiaval v a pri budove, v ktorej sa uskutočňovali voľby, považujem za dôležité uviesť, že je pravdou, že sme ja a ďalší záujemcovia podali žiadosť o možnosť sledovať priebeh volieb. Napriek tomu, že svedok V. N. vo svojej výpovedi pred ústavným súdom uviedol, že nám oznámil, že volebná komisia našim žiadostiam nevyhovela, nie je to pravdou. Práve z uvedeného dôvodu, že sme nemali informácie o tom, či sa vôbec môžeme zúčastniť na sledovaní priebehu volieb, sme čakali s uvedenými osobami na oznámenie rozhodnutia. Nakoniec, ani rozhodnutie volebnej komisie o tom, že takáto účasť nám umožnená nebola, nepovažujem za súladné so zákonom.

Práve uvedený postup volebnej komisie vyvolal vo mne a v ďalších osobách obavy o zákonnosť priebehu volieb a to, že vyhlásené výsledky volieb budú zodpovedať skutočným výsledkom volieb. Tieto naše obavy pramenili z poznania priebehu predchádzajúcich volieb do orgánov miestnej samosprávy v našej obci.

Nakoniec, túto skutočnosť nepriamo samo potvrdzujú aj sťažovatelia, keď uvádzajú, že sme sa „viacnásobne sťažovali telefonicky na vyššie volebné orgány“.

(...) Už v predchádzajúcom podaní som sa obšírne venoval hodnoteniu výpovede svedka V. N., predsedu miestnej volebnej komisie, poukazujúc na nevierohodnosť jeho výpovede. Po výsluchoch svedkov vykonaných dňa 10. 11. 2003 je táto nevierohodnosť ešte zrejmejšia. Ani výpovede svedkýň Mgr. P. a L. nepotvrdili, že by dochádzalo k takým rušivým situáciám dňa 6. 12. 2002 - k vyvíjaniu akéhokolvek nátlaku na členov miestnej volebnej komisie.

Predkladám ústavnému súdu aj vyjadrenie Obvodného oddelenia PZ vo Veľkých Kapušanoch zo dňa 3. 11. 2003, z ktorého vyplýva, že dňa 6. 12. 2002, ani dňa 7. 12. 2002 nebolo na toto OO PZ do miestnej príslušnosti ktorého patrí aj obec Drahnov, oznámené žiadne rušenie verejného poriadku, ani priebehu volieb v obci Drahnov. Podotýkam, že svedok uviedol, že policajnú hliadku privolal.

Možno uzavrieť vo vzťahu k priebehu volieb dňa 6. 12. 2002, že nijaké skutočnosti z neho nezakladajú dôvod vyhlásiť voľby za neplatné.

(...) Neobvykle vysoká účasť voličov v čase medzi 10.00 až 13.00 hod. dňa 7. 12. 2002 nemá žiadny vzťah k zákonnosti, či ústavnosti volieb. Nie je mi celkom jasné, akým spôsobom môže byť porušená zákonnosť alebo ústavnosť volieb tým, že v určitom čase príde voliť naraz viacej voličov. Sťažovatelia ani netvrdili, že by prichádzali voliť viackrát tí istí voliči, alebo že by volili na miesto voličov obce Drahnov iné osoby. Samotný fakt, že prišla v jeden deň volieb voliť prevažná časť voličov, je otázkou rozhodnutia voličov, možno do určitej miery vyplývajúcej aj zo skladby obyvateľstva obce Drahnov, keď si voliči odkladali volebný akt na neskorší čas, ale nemôže byť pričítaná ani na ich ťarchu, na ťarchu volebnej komisie, ani v môj neprospech. Voliči prišli voliť v čase stanovenom pre voľby a je ich právom rozhodnúť sa, v ktorom časovom okamihu.

(...) Ako som uviedol aj ústavnému súdu, ja som bol voliť takisto dňa 7. 12. 2002. Je teda zrejmé, že som sa v uvedený čas v blízkosti volebnej miestnosti zdržiaval. V tejto súvislosti si dovoľujem poukázať na výpoveď svedka L. B., ktorý takisto kandidoval na funkciu starostu obce Drahnov, a ktorý výslovne uviedol, že on sám bol voliť v sobotu o 13.00 hod. alebo skôr, a zdržal sa na voľbách asi hodinu pre veľké množstvo ľudí. Uviedol, že tam videl aj mňa. Podľa tohto svedka som „stál medzi ľuďmi; neviem či už odvolil alebo prečo tam bol; nevidel som, že by dával nejaké papieriky“. Niet dôvodu pochybovať o tom, že ak by uvedený svedok pozoroval také správanie, aké sa mi pripisuje zo strany sťažovateľov, uviedol by to vo svojom výsluchu. Bol mojím protikandidátom a skutočnosť, že by som vyvíjal činnosť, ktorá by mohla ovplyvniť výsledok volieb v môj prospech, by poškodila aj jeho a naopak, ak by boli voľby vyhlásené za neplatné, mohlo by sa v krátkom čase, pred uplynutím riadneho volebného obdobia, sa uchádzať znovu o funkciu starostu.

(...) Údajné rozdávanie papierov s označenými poradovými číslami sa sťažovateľom nepodarilo dokázať a to ani vo vzťahu ku dňu 5. 12. 2002, ani v deň volieb. Znovu poukazujem na výpoveď L. B., ktorý predovšetkým nepotvrdil, že by som dával nejaké papieriky a ďalej uviedol: „Mne to tak pripadalo, že papiere už ľudia mali pripravené.“ Iba svedkyňa V. S. vo svojej výpovedi uviedla, že videla K. Š. rozdávať papiere. Ako vyplynulo z výsluchu tejto svedkyne pred ústavným súdom, táto svedkyňa sama po voľbách do orgánov miestnej samosprávy zbierala v obci Draňov podpisy za vyhlásenie týchto volieb za neplatné. Aktívne sa teda angažovala v procese podania sťažnosti na Ústavný súd Slovenskej republiky a je preto pochopiteľné, že má záujem na tom, aby bolo sťažnosti vyhovené. Z tohto dôvodu považujem výpoveď tejto svedkyne v celom jej rozsahu za nevierohodnú, nakoniec, svedkyňa bola vypočutá na základe toho, že sťažovatelia pripojili k sťažnosti jej písomné vyhlásenie, v ktorom uvádzala zásadne odlišné časové údaje ako vo svojej výpovedi.

(...) Skutočnosť, že som privádzal voličov k budove, v ktorej sa konali voľby, nepotvrdil znovu okrem V. S. ani jeden zo svedkov vypočutých v konaní. Aj táto svedkyňa však povedala, že nevie uviesť meno žiadnej konkrétnej osoby, ktorú by som svojim motorovým vozidlom priviezol. Ak by som takúto činnosť skutočne vyvíjal, je vylúčené, aby nespoznala ani jednu z osôb, ktoré som mal privádzať. Svedkyňa nevedela uviesť ani jediné meno a to preto, lebo označením ktoréhokoľvek obyvateľa obce by sa sama seba pri prípadnom vypočutí takejto osoby ústavným súdom, usvedčila z nepravdivej výpovede. Poukazujem na to, že ak by som takúto činnosť naozaj vykonával za situácie, že 7. 12. 2002 naozaj prišla voliť prevažná časť voličov, nemalo by sťažovateľom spôsobovať ťažkosti preukázať túto skutočnosť výpoveďami iných svedkov, ktorí nie sú zaangažovaní na výsledku konania o volebnej sťažnosti tak, ako uvedená svedkyňa. Vzhľadom na počet obyvateľov obce Draňov podpísaných pod uvedenú petíciu, vzhľadom na počet tých, ktorí volili sťažovateľov L. C. a M. S., je viac než zrejmé, že činnosť, ktorú mi pripisujú, som nerobil, pretože v opačnom prípade by to bolo veľmi ľahko preukázateľné.

(...) V sťažnosti sťažovatelia tvrdia, že sa zdržiavalo v priestoroch na úpravu hlasovacieho lístka naraz viacero voličov a niektorí sa neodobrali do priestoru na úpravu hlasovacích lístkov. V takmer úplne identických vyhláseniach (vrátane použitia rovnakých slov) sa Mgr. L. P., aj K. L. vyjadrili, že „nie je vylúčené, že za paravánmi sa zdržiavalo

naraz viac osôb“. Vo svojich výsluchoch pred ústavným súdom už uviedli, že (Mgr. P.) videla viac ľudí za závesom, „povedali, že nevedia čítať a písať, idú pomôcť“. Svedkyňa uviedla, že sa tak stalo asi 5 x. (...) Ak by tomu tak aj bolo za okolností, ktoré svedkyňa uviedla, teda, že išlo o negramotných občanov, by takýto postup bol súladný aj so zákonom, aj s Ústavou SR. Ja však považujem za podstatné; že svedkyňa s určitosťou vylúčila, že by sa mohlo stať, že by sa na voľbách nezúčastnili presne tí voliči, ktorí boli uvedení vo volebnom zozname, že by niektorí z voličov mohli voliť opakovane, alebo že by došlo k zámene voličov. Túto skutočnosť potvrdila aj svedkyňa K. L. K uvedenej skutočnosti sa vyjadrovala aj svedkyňa K. L. Jej výpoveď k tejto otázke však nemôže byť dôkazom v prospech tvrdení sťažovateľov. Svedkyňa uviedla, že pokiaľ sa vyjadrovala o tom, či ona sama videla na miesto, kde sa upravovali hlasovacie lístky, nevidela na toto miesto stále, ale pretože jej úlohou bolo predovšetkým venovať sa evidencii prichádzajúcich voličov, venovala sa predovšetkým tomuto. Podotýkam, že okrem zapisovateľky a Mgr. L. P. boli v miestnosti, kde sa uskutočňovali voľby, aj po odchode troch členov s prenosnou urnou, neustále prítomní ďalší 5 členovia volebnej komisie. Aj pri väčšom množstve voličov vo volebnej miestnosti (údaje jednotlivých svedkov sa rozchádzajú od 10 až 15, po 20 až 30) mohli dostatočne sledovať priebeh volebného aktu a nedopustiť jeho nezákonný priebeh u jednotlivých voličov. V tejto súvislosti poukazujem na výpoveď L. B., ktorý bol voliť v inkriminovanom čase a ktorý sám uviedol, že si nevšimol, že by niekto volil inak ako tak, že by prišiel priestorom na úpravu hlasovacieho lístka a ktorý za najväčší nedostatok situácie vo volebnej miestnosti považuje to, že by ľudia mohli na poslednú chvíľu zmeniť názor, pretože by jeden druhého mohol ovplyvniť. Svedok sa odvolával na to, že jeho otec, ktorý bol vo volebnej komisii, upozorňoval na túto skutočnosť predsedu volebnej komisie. Vo svojom vyhlásení, ktoré urobil a ktoré som predložil ústavnému súdu však vyplýva, že tento člen volebnej komisie považuje priebeh volieb za zákonný a svedkyňa Mgr. P. vo svojej výpovedi uviedla, že upozornila na neporiadok vo volebnej miestnosti predsedu volebnej komisie - pána B., aj pána G. Ak by tak ako vypovedá svedok L. B. ml. bol jeho otec ako člen volebnej komisie nespokojný s priebehom volieb, potom vyjadrenie Mgr. L. P. by nebolo zmysluplné. Za dôležité považujem aj to, že už uvedená svedkyňa sama uviedla, že „raz pán N. urobil poriadok, potom sa už nič nestalo“ (...).»

Odporca v reakcii na vyjadrenie sťažovateľov (zo 4. decembra 2003) vo vyjadrení z 8. januára 2004 o. i. uviedol: „Podľa názoru odporcu, sťažovatelia samotní si uvedomujú, že sa ocitli v dôkaznej núdzi. Teda, že nedokážu predložiť alebo navrhnúť dôkazy na preukázanie nimi tvrdených hrubých porušení zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí a článkov Ústavy SR, ktoré by mali spôsobiť neplatnosť volieb starostu a poslancov Obecného zastupiteľstva obce Drahnov vo voľbách konaných dňa 6. a 7. 12. 2002 v obci Drahnov. Tento záver odporca vyvodzuje z toho, že v predmetnom stanovisku sa sťažovatelia snažia nahradiť tvrdenia svedkov, ktoré by pre nich boli žiaduce, ale v skutočnosti v ich výpovediach neobsiahnuté, svojimi vlastnými formuláciami a konštrukciami a vyvodzovaním skutkových záverov z týchto svedeckých výpovedí, ktoré v skutočnosti ich obsahu nezodpovedajú.

(...) Sťažovatelia v predmetnom podaní ďalej tvrdia, že Mgr. L. P. a K. L. viacnásobne upozornili predsedu volebnej komisie na „obťažovanie voličov na chodbe počas vykonania volieb a na neprehľadnosť vo volebnej miestnosti a na skutočnosť, že za paravánmi bolo naraz viac voličov, čím sa narušila tajnosť hlasovania“. Túto časť podania sťažovateľov nemožno kvalifikovať inak, ako tak, že sťažovatelia tvrdia, že svedkyne povedali to, čo v skutočnosti nepovedali.

V úplne identických vyhláseniach týchto dvoch svedkýň predložených ústavnému súdu súčasne so sťažnosťou (odlišné sú len v častiach, v ktorých svedkyne uvádzajú svoju funkciu vo volebnej komisii) svedkyne uvádzajú: „Nie je vylúčené, že za paravánmi sa zdržiavalo naraz viac osôb.“

(...) Pri porovnaní týchto svedeckých výpovedí je zrejmé, že nie sú v tejto otázke zhodné. Svedkyňa L. totiž ani raz vo svojej výpovedi neuviedla, že by ona videla, alebo, že by mala vedomosti o tom, že za závesom sa zdržiavajú naraz viacerí voliči. Tvrdila len, že raz tak chceli voliči urobiť, ale boli upozornení na to, že nesmú. Svedkyňa L. a Mgr. P. zhodne potvrdila, že sedeli vedľa seba a venovali sa spolu tej istej činnosti, kontrolovaniu prichádzajúcich voličov podľa zoznamu voličov. Je teda nevysvetliteľné prečo, ak v skutočnosti v piatich razoch, tak ako to vypovedala svedkyňa Mgr. P., mali voliči negramotní voliči s pomocou, prečo túto skutočnosť nezaregistrovala svedkyňa L. a neuviedla ju vo svojej výpovedi. Vychádzajúc zo skutočného obsahu týchto svedeckých výpovedí môžu len sťažovatelia motivovaní snahou uspieť v tomto konaní pred ústavným

súdom vyvodiť záver o preukázaní skutočnosti, že za paravánmi bolo naraz viac voličov. Aj keby sa pripustila pre sťažovateľov najviac žiaduca možnosť uvádzaná vo výpovedi svedkyne Mgr. P., aj v tom prípade by išlo o zákonný priebeh volieb, tak ako to odporca uviedol v predchádzajúcich podaniach ústavnému súdu. Iné dôkazy v konaní vykonané však nepodporujú ani záver o takom spôsobe hlasovania, ako uviedla táto svedkyňa a nakoniec, ako to odporca uviedol, aj jej výpoveď je vnútorne protirečivá. Skutočnosť, že by svedkyne Mgr. P. a K. L. upozorňovali na obťažovanie voličov na chodbe a počas vykonania volieb, je rýdzou fabuláciou sťažovateľov, pre ktorú niet žiadnej opory vo výpovediach týchto svedkýň.

(...) Podľa názoru odporcu, sťažovatelia nepreukázali žiadne zo svojich tvrdení o nezákonnosti a neústavnosti volieb do orgánov miestnej samosprávy v obci Drahňov dňa 6. a 7. 12. 2002. Odporca poukazuje opätovne na skutočnosť, že okrem neúspešných protikandidátov sťažnosť podalo aj 185 oprávnených voličov obce Drahňov (Je v tejto súvislosti irelevantné, že okolnosti za ktorých boli získavané podpisy pod petíciu za nezákonnosť týchto volieb, boli prinajmenšom neštandardné). Pri takomto počte sťažovateľov, zohľadňujúc počet hlasov, ktoré získali sťažovateľ v 1. a v 2. rade vo voľbách, považuje odporca za vylúčené, aby v prípade, že by skutočne došlo k takému porušeniu zákonnosti a ústavnosti volieb ako to tvrdia sťažovatelia, sa mohli ocitnúť v dôkaznej núdzi a nepreukázať tieto skutočnosti ústavnému súdu presvedčivým spôsobom. Neobstojí v tejto súvislosti v predchádzajúcich podaniach sťažovateľov naznačený fakt, že odporca má výhodnejšie postavenie, keďže je starostom v obci Drahňov a už v tejto súvislosti je problematické navrhnuť dôkazy, ktoré by v skutočnosti spochybňovali jeho mandát. V konaní boli vypočuté svedkyne Mgr. P. a K. L., ktoré obidve sú zamestnankyňami obce. Boli nimi v predchádzajúcom volebnom období a sú nimi aj v súčasnosti. K. L. pracuje na obecnom úrade a je v bezprostrednom dennom kontakte s odporcom. Napriek tomu, ak to vyplýva z jej výpovede, ju nemožno podozrievať nijako zo snahy svojou výpoveďou napomôcť k úspechu v tomto konaní odporcovi. Pre opačný záver svedčí viacero okolností.

Nemožnosť preukázať dôvody vyhlásenia volieb za neplatné, je spôsobená výlučne neexistenciou týchto dôvodov. Z tohto dôvodu navrhuje odporca o ústavnej sťažnosti sťažovateľov rozhodnúť tak, že jej nevyhoví.“

Odporca v reakcii na vyjadrenie sťažovateľov (zo 7. januára 2004) vo vyjadrení z 22. januára 2004 o. i. uviedol: „Podanie sťažovateľov neobsahuje žiadne skutočnosti, ktoré by spochybňovali moje tvrdenia obsiahnuté v doterajších podaniach v tejto veci. K tvrdeniam sťažovateľov o tom, čo bolo preukázané výpoveďami svedkov považujem za potrebné uviesť, že vo svojom podaní zo dňa 8. 1. 2004 som citáciami výpovedí svedkov usvedčil sťažovateľov z toho, že vydávajú za vypovedané svedkami to, čo v skutočnosti títo svedkovia nepovedali.

Považujem za potrebné zdôrazniť to, že ani sťažovatelia, ani vypočutí svedkovia nedokázali uviesť ani raz jedného voliča, ktorého by som priviezol na voľby pred volebnú miestnosť, ani raz jedného voliča, ktorý bol v priestore pre úpravu hlasovacích lístkov. Ak som už uviedol, je vylúčené, aby pri činnosti, ktorú som mal vykonávať počas volieb a ktorá by mala byť dôvodom neplatnosti volieb, nebolo možné označiť ani jedinú takúto osobu. Neočakával by som vymenovanie všetkých voličov, ktorých som mal priviesť k voľbám, ani všetkých, ktorí volili iným ako zákonným spôsobom. Nemožnosť označiť čo i len jediného takéhoto voliča však nasvedčuje tomu, že sťažovatelia a aj svedkovia si netrúfajú označiť žiadnu osobu, o ktorej by chceli tvrdiť, že bola mnou v čase zákazu volebnej kampane agitovaná, privezená pred budovu, v ktorej sa uskutočňovali voľby alebo, ktorá volila iným ako zákonným spôsobom, pretože výsluchom takejto osoby pred ústavným súdom by boli usvedčení z klamstva.

(...) Nemám obavy z toho, že by akékoľvek ďalšie dokazovanie v prípade pravdivosti svedeckých výpovedí mohlo potvrdiť čo i len jeden z dôvodov, pre ktorý sa sťažovatelia domáhajú vyhlásenia volieb za neplatné.

Som však toho názoru, že za čas, ktorý uplynul od podania sťažnosti sťažovateľov mali možnosť označiť a predložiť ústavnému súdu dôkazy, ktoré by skutočne preukázali ich tvrdenia, ak by boli pravdivé. Ak je dôkazná situácia v súčasnosti v tomto konaní taká ako je, napriek výsluchu sťažovateľmi navrhovaných svedkov, svedčí to o nemožnosti dokázať tvrdenia sťažovateľov, pretože sú nepravdivé. Preto som toho názoru, že je v konaní potrebné rozhodnúť na základe doteraz vykonaného dokazovania spôsobom, ktorým som navrhoval doposiaľ, teda sťažnosti sťažovateľov nevyhovieť.“

3.2 Sťažovatelia po výsluchu svedkov vykonaného ústavným súdom 1. júla 2003 navrhli doplniť dokazovanie vyžiadaním si vyjadrenia príslušného notára o tom, či vyhlásenie F. B. z 25. februára 2003 bolo písané na notárskom úrade alebo na notárskom úrade bol iba overený jeho podpis, a výsluchom svedkov L. B. ml., V. S., K. L., L. P. a A. B.

Sťažovatelia po výsluchu svedkov vykonaného ústavným súdom 10. novembra 2003 vo vyjadrení zo 4. decembra 2003 o. i. uviedli: «(...) Svedkyňa p. M. L. vo svojej výpovedi potvrdila, že tesne pred voľbami sa uskutočnilo predvolebné zhromaždenie pred domom Z. L. a že na tomto zhromaždení vystúpil o. i. p. T. J.. Pred zhromaždením dostal od p. K. aj papier, ktorý je pripojený k volebnej sťažnosti s tým, aby tieto čísla zakrúžkovala. Z jej výpovede vyplýva, že to zhromaždenie sa uskutočnilo 5. 12. 2002 a na otázku právneho zástupcu sťažovateľov uviedla, že aj vo štvrtok 5. pán J. rozdával zemiaky. Z výpovede svedkyne vyplýva, že pán J. rozdával zemiaky nie iba 5. 12., ale aj skôr v pondelok a utorok a že prasiatka dával tiež skôr, túto skutočnosť potvrdila neskôr aj p. A. B., ktorej tieto prasiatka boli dané. Potvrdila tiež, že papierik s vyznačením kandidáta koho bolo treba zakrúžkovať dostala od p. K., ďalej sa preukázalo, že na M. sa rozdávali balíčky deťom a že tie roznášali K. a M. a vozidlo riadil p. T. J. Keď stála počas volieb pred volebnou miestnosťou s ostatnými aj s jej manželom, vtedy sa rozdávalo aj víno, M. a K. (K. a Š.).

Je pozoruhodné aj to, že svedkyňa uviedla, že p. K. ako aj p. T. J. sa pokúšali ju ovplyvniť, aby zmenila svoje pôvodné vyhlásenie. Nakoniec svedkyňa potvrdila aj skutočnosť, že jej prehlásenie bolo robené spolu s prehlásením p. F. B.

Nemôžeme súhlasiť spôsobom ako sa snaží vo svojom vyjadrení zo dňa 23. 07. 2003 prostredníctvom svojej právnej zástupkyne p. T. J. spochybníť výpoveď svedkyne. Svedkyňa totiž ohľadom obsahu svojej výpovede nebola dezorientovaná, pripúšťame, že bola dezorientovaná, ale iba v súvislosti pre ňu s neobvyklou situáciou za ktorej sa výpoveď uskutočnila, a to najmä z dôvodu neovládania slovenčiny, nie vždy presne preložené otázky a samotné miesto výpovede, čo však je prirodzené u každého kto vypovedá pred súdom.

Právna zástupkyňa sa pokúsila spochybníť jej výpoveď aj na pojednávaní, ale vtedy svedkyňa veľmi razantne a jednoznačne uviedla „neviem čítať ani písať, ale toľko rozumiem“. Je potrebné vziať do úvahy, že predmetom jej výpovede neboli zložité skutočnosti a situácie, ale iba udalosti a osoby, na ktoré sa aj po uplynutí značného obdobia

pamätala. Preto je zarážajúce tvrdenie o schopnostiach svedkyne pamätať si a reprodukovať udalosti. Nie je možné vylúčiť občana z dokazovania a spochybníť jej výpoveď iba z dôvodu nižšej vzdelanosti.

Máme za to, že každú jednotlivú výpoveď aj tak hodnotí ústavný súd jednotlivo ale aj vo vzájomnej súvislosti s ostatnými výpoveďami. Navyiac pravdivosť tvrdenia svedkyne v plnej miere potvrdzuje výpoveď pani A. B.

(...) Vôbec nie je pravda tvrdenie odporcu v tom, že by F. B. bol v celom rozsahu poprel obsah pôvodného vyhlásenia. Práve obsah jeho výpovede zo dňa 1. 7. 2003 je v rozpore s jeho druhým vyhlásením zo dňa 25. 02. 2003. Pri vyhlásení zo dňa 17. 12. 2002 sa zúčastnila aj svedkyňa M. L. a sám svedok tvrdil, že je tam niečo pravdivé a niečo nie a to preto, že bol pod vplyvom alkoholu pri robení prehlásenia.

Svedok však potvrdil, že dňa 5. 12. sa konalo zhromaždenie pred domom p. L. ako aj to, že pán T. J. rozdával Mikuláša. Potvrdil aj to, že jej matka dostala tiež papier s vyznačenými kandidátmi.

(...) Sme toho názoru, že aj doterajšie dokazovanie preukazuje jednak pravdivosť našich tvrdení ako aj pravdivosť vyhlásení jednotlivých svedkov a najmä, že zo strany označených účastníkov došlo k takým konaniam, ktoré majú za následok neústavnosť a nezákonnosť výsledku volieb do orgánov miestnej samosprávy vo volebnom obvode obce Drahňov vo voľbách konaných v dňoch 6. a 7. 12. 2002.

(...) Je nesporné a preukázané, že p. T. J., kandidát na starostu obce Drahňov ako aj p. K. Š. a M. K., kandidátky na poslankyne obecného zastupiteľstva svojimi konaniami porušili zákaz vedenia volebnej kampane aj v prípravnej fáze volieb dňa 5. 12. 2002, ale aj v čase samotných volieb v dňoch 6. a 7. 12. 2002.

Svojimi konaniami tak porušili ústavnú zásadu slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti vyjadrenú v článku 31 Ústavy SR ako aj ust. § 30 ods. 2 a 15 zákona č. 346/1990 Zb. v platnom znení.

(...) Je preukázané a nesporné aj to, že v konaní preukázané porušenia sú hrubé, závažné a opakujúce a sa vyústili v obťažovaní voličov aj počas výkonu samotných volieb.

Sťažovatelia majú za to, že hrubosť alebo závažnosť porušenia zákona treba posúdiť s prihliadnutím na orgán verejnej moci, do ktorého sa voľby konajú. Určité správanie sa a porušenia práva, ktoré môžu mať v podstate zanedbateľný účinok na voľby do Národnej

rady Slovenskej republiky, môžu zásadne ovplyvniť priebeh a výsledok do orgánu územnej samosprávy. Z rovnakých hľadísk a kritérií treba posúdiť aj volebnú kampaň ako aj spôsob vedenia volebnej kampane vo voľbách do orgánov obecnej samosprávy ako aj vplyv kampane vedenej v čase moratória na výsledky volieb v obci aká je obec Drahňov. Je podstatný rozdiel v rozsahu, vo forme ale aj v spôsobe vedenia kampane pri voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky a pri voľbách do miestnej samosprávy. Tento rozdiel ešte ďalej ovplyvňuje charakter a veľkosť ako aj štruktúra a zloženie obyvateľstva tej-ktorej obci. Je nesporné, že takéto správanie sa, porušenie práva k akému došlo v danom prípade pri voľbách v čase moratória a v čase samotných volieb mohlo zásadne ovplyvniť ale aj ovplyvnilo výsledky volieb v obci so 727-mi oprávnenými voličmi pri účasti piatich kandidátov na starostu obce a pri počte 65-tich kandidátov na poslancov obecného zastupiteľstva.

(...) V danej veci je nepochybné, že k porušeniu ústavnosti a zákonnosti došlo aj v prípravnej fáze volieb porušením zákazu vedenia volebnej kampane ako aj v čase samotných volieb porušením zákazu vedenia kampane ale aj porušením zákonných podmienok priebehu a spôsobu hlasovania vo volebnej miestnosti.

(...) V prípravnej fáze a vo fáze samotných volieb boli porušené ustanovenia článku 30 ods. 1 prvá veta, ods. 2 a 3, a článok 31 Ústavy Slovenskej republiky ako aj ustanovenia § 29, § 30 ods. 1, 2, § 31 ods. 1, 4, 5, 6, § 32, § 33 a 36 zákona SNR č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí.

Vedenie volebnej kampane mimo určeného času má za následok narušenia slobodnej súťaže politických síl zaručených čl. 31 Ústavy Slovenskej republiky a je v rozpore s § 30 ods. 1 a 2 zákona č. 346/1990 Zb. v platnom znení.

Spoločné hlasovanie v priestoroch určených na úpravu hlasovacích lístkov je porušením § 29 citovaného zákona ako aj zásady tajnosti hlasovania. Hromadný prístup do volebnej miestnosti je porušením § 31 ods. 1 cit. zákona. Umožnenie hlasovania mimo určeného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov je porušením § 31 ods. 5 cit. zákona. Trpenie neporiadku vo volebnej miestnosti a v jej bezprostrednom okolí je porušením povinnosti predsedu volebnej komisie podľa čl. 33 citovaného zákona. Vyslanie troch členov volebnej komisie s prenosnou volebnou schránkou k voličovi je v rozpore s ust. § 31 ods. 6 zákona č. 346/1990 Zb. v platnom znení. Všetky tieto porušenia mali za následok

nedôstojný priebeh hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy v obci Drahňov a preukázateľne ovplyvnili priebeh ako aj výsledok volieb do obecného zastupiteľstva ako aj voľby starostu obce.

Sťažovatelia majú za to, že horeuvedené správanie a viacnásobné porušenia zákona, sú hrubým zásahom do práv občanov spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Poskytnutie naturálií a rôznych výhod kandidátmi voličom je okrem horeuvedených aj ovplyvňovaním výsledku volieb, čo má aj trestnoprávne aspekty.

(...) Sťažovatelia okrem navrhnutých dôkazov nemajú ďalšie návrhy na dokazovanie. Ak ústavný súd bude považovať za potrebné sme za vypočutie svedkov, ktorí neboli z nejakých dôvodov doteraz vypočutí a k veci sa doteraz nevyjadrili p. M. K. a K. Š., označené účastníčky na strane odporcov (...).»

Sťažovatelia v reakcii na vyjadrenie odporcu (z 28. novembra 2003) sa vo vyjadrení vrátili k hodnoteniu tvrdení odporcu, k rôznym tvrdeniam z písomných vyhlásení i výpovedí svedkov a o. i. uviedli: *„Máme za to, že aj samotné vyjadrenie odporcu T. J. potvrdzuje nami tvrdené skutočnosti ako aj to, že došlo k porušeniu ústavnosti a zákonnosti volieb tak v prípravnej fáze ako aj vo fáze samotných volieb.*

(...) Súhlasíme s názorom odporcov v tom, že neobvykle vysoká účasť voličov v čase medzi 10.00 až 13.00 hod. dňa 7. 12. 2002 sám o sebe nemá žiadny vzťah k zákonnosti, či ústavnosti volieb. V danom prípade však išlo o vedomé organizovanie hromadnej účasti a to o. i. aj privázaním voličov k voľbám zo strany p. T. J. Uvedené skutočnosti potvrdili aj svedkovia V. S. a I. S., ktorá však na výsluchu nemohla zúčastniť. Navrhujeme preto vypočutie I. S. aj k týmto okolnostiam.

Sme ďalej toho názoru, že nie je možné ďalej považovať za nevierohodné výpovede svedkov iba z dôvodu, či sa angažovali alebo nie v súvislosti s podávaním ústavnej sťažnosti. Poznamenávame, že okrem navrhovateľov v rade 1. a 2. sťažovateľmi je aj 185 občanov - voličov, ktorých názory, resp. výpovede nie je možné iba z tohto dôvodu spochybniť.

Musíme uviesť aj to, že p. V. S. dostatočne a jasne uviedla vo svojom vyjadrení uvedenie odlišných časových údajov v zápisnici a pri svedeckej výpovedi. Chybu

nespôsobilá ona, ale došlo k omylu v prejave pri prepísaní vyhlásenia zo strany právneho zástupcu. Pravdou je však to, čo uviedla pri výpovedi na otázku sudcu spravodajcu.

(...) Považujeme za preukázanú aj tú skutočnosť napriek tvrdeniam p. T. J., že voličov dňa 7. 12. 2003 ako kandidát na poslanca a starostu obce privádzal k vykonaniu volebného aktu so svojim motorovým vozidlom a to napriek tomu, že svedkovia neuviedli ani jedno meno z osôb, ktorých takto priviezol. Je potrebné k veci uviesť, že ťažko rozoznať osoby v naplnenom vozidle, ktoré je v pohybe.

Doteraz vypočutí svedkovia jednoznačne potvrdili, že počas vykonania volieb - hlasovania vo volebnej miestnosti bolo naraz viac ľudí (25 - 30) a rovnako aj za paravánmi, kde sa vykonal volebný akt. Súhlasíme s tým, že negramotným občanom môže pomôcť iná osoba pri volebnom akte ale iba po oznámení a so súhlasom volebnej komisie. V miestnosti však bol taký neporiadok, že túto skutočnosť členovia volebnej komisie nezaregistrovali ani nemohli dosledovať, keďže sa sústredili na identifikáciu voličov, na rozdávanie hlasovacích lístkov a nie na poriadok vo volebnej miestnosti, resp. za paravánmi a navyiac z volebnej komisie práve v tomto období chýbali 3 členovia. Skutočnosť, že sa tak stalo však potvrdili všetci vypočutí svedkovia a to aj svedkovia mimo členov volebnej komisie. Vypočuté svedkyne nemohli uviesť meno voliča, ktorý volil v prítomnosti inej osoby jednak preto, že sa o takúto možnosť oficiálne nepožiadalo a jednak z dôvodu, že mali za úlohu identifikovať prichádzajúcich voličov a nie v poslednom rade z dôvodu veľkého počtu voličov v miestnosti, ktorá okolnosť priam dávala a núkala možnosť k takýmto situáciám. Za týchto okolností sa stalo, že v jednej obálke sa nachádzali dva hlasovacie lístky, jeden platný a jeden neplatný.

Aj svedok L. B. ml. pripustil, že mohlo dôjsť k tomu, že niekto by za iného zakrúžkoval na hlasovacom lístku, keďže za paravánmi neboli voliči sami.

V súvislosti s poriadkom, či neporiadkom vo volebnej miestnosti a v záujme odstránenia rozporu v tvrdení p. L. B. ml. a p. L. B. st., navrhujeme vypočúť pána L. B. st., člena volebnej komisie (...).“

Sťažovatelia v replike na vyjadrenie odporcu (z 8. januára 2004) vo vyjadrení z 26. januára 2004 o. i. uviedli: „Máme za to, že z rozsiahleho dokazovania ústavného súdu a z našich citovaných podaní vôbec nevyplýva, že by sme sa boli ocitli v dôkaznej núdzi ako

sa to snaží podsúvať ústavnému súdu odporca vo svojom stanovisku zo dňa 8. 1. 2004. Skôr sme toho názoru, že zo strany odporcu ide o účelové podania. Odporca už vo svojich vyjadreniach namieta iba to, že nedošlo k takým okolnostiam, ktoré by vyvolali neplatnosť volieb ale už sa nezmieňuje o nezákonnosti volieb. Totiž výsledky dokazovania preukazujú, že došlo k porušeniu ústavnosti a zákonnosti volieb tak v prípravnej fáze ako aj vo fáze samotných volieb.

Nesúhlasíme s tým, že by sme sa boli v našich podaniach nahradili tvrdenia svedkov, ktoré by pre nás boli žiaduce ale v skutočnosti v ich výpovediach neobsiahnuté, veď ako to vyplýva napríklad aj z nášho podania zo dňa 4. 12. 2003 v každom prípade nášho odôvodnenia sme odcitovali časť výpovede svedkov zo zápisnice a tieto sme zhodnotili podľa nášho pohľadu. Toto naše hodnotenie je však iba jeden pohľad a názor na vec. Jedine ústavný súd je kompetentný dôkazy hodnotiť jednotlivo a v ich vzájomnej súvislosti, teda vychádzajúc zo všetkého čo vyšlo z konania najavo. My ani v jednom prípade sme nevytrhli výpovede svedkov z celého kontextu ako to robí odporca.

(...) Sme za to, že z uvedených vyplýva aj obťažovanie voličov ako aj členov volebnej komisie. Tieto výpovede môžeme hodnotiť iba tak ako to odzneli a vo vzájomnej súvislosti s inými výpoveďami a písomnými prehláseniami. Záver je jednoznačný, a to permanentné porušovanie ústavnosti a ustanovení zákona o voľbách do miestnej samosprávy.

(...) Vierohodnosť výpovede svedkyne V. S. jednak potvrdzuje jej písomné vyhlásenie ako aj vyjadrenie p. S.

Ako to vyplýva z horeuvedených, podanie odporcu zo dňa 8. 1. 2004 je iba snahou skresliť údaje a znížiť váhu dôkazov, ktoré boli vykonané pred podaním sťažnosti a v priebehu konania o ústavnej sťažnosti. Je jednoznačné, že dôkazná núdza tu nie je a nie úplne rovnaké slovné vyjadrenia svedkov na tú istú vec ešte neznamená rozpornosť ich tvrdení. Právo a povinnosť hodnotenia dôkazov však nie je vecou účastníkov konania ale ústavného súdu, ktorý ich vykoná podľa procesných pravidiel. Dôkazom však je všetko čo s vecou súvisí, ktoré boli zabezpečené a ktoré vyšli za konania najavo.

Preto nám neostáva nič iné iba trvať na podanej sťažnosti ako aj na hodnotení v našom podaní zo dňa 4. 12. 2003 na stranách 4 až 8 a na vyjadrení k podaniu odporcov a k návrhu na doplnenie dokazovania zo dňa 7. 1. 2004.“

Posúdenie predmetu konania – právny názor ústavného súdu

4. Ústavný súd musel v danej veci posúdiť, či na základe skutočností, ktoré uviedli sťažovatelia, t. j. že odporcom, M. K. a K. Š., kandidátmi na poslanca obecného zastupiteľstva, ako aj inými občanmi sa pokračovalo vo volebnej kampani a volebnej agitácii v čase jej zákazu 5. decembra 2002 formou volebného zhromaždenia (ďalej aj „skutkové tvrdenie č. 1“) a v čase konania volieb formou rozdávania papierikov rómskym voličom obsahujúcich vyznačené poradové čísla navrhnutých kandidátov, odprevádzaním skupín voličov k budove volebnej miestnosti a permanentným zdržiavaním sa na chodbe pred volebnou miestnosťou a v jej bezprostrednej blízkosti so skupinami voličov (ďalej aj „skutkové tvrdenie č. 2“), došlo k viacnásobnému porušeniu ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obce Drahnov konaných v dňoch 6. a 7. decembra 2002 v prípravnej fáze volieb porušením zákazu vedenia volebnej kampane, ako aj v čase samotných volieb porušením zákazu vedenia kampane, ale aj porušením zákonných podmienok priebehu a spôsobu hlasovania vo volebnej miestnosti.

5. Uvedené dve skutkové tvrdenia však bolo potrebné najprv posúdiť z toho hľadiska, či a v akom rozsahu ich možno (vzhľadom na protichodné tvrdenia účastníkov konania) považovať za preukázané, a to s ohľadom na vykonané dokazovanie.

Hodnotenie dôkazov

5.1 Ústavný súd konštatuje, že na preukázanie uvedených skutkových tvrdení nepredložili sťažovatelia ústavnému súdu žiadny relevantný písomný dôkaz, ale navrhli vypočuť viacerých svedkov, zoznam ktorých postupne rozširovali. Sťažovatelia ohľadne navrhnutých svedkov ústavnému súdu predložili ich písomné vyhlásenia, ktoré boli spísané za prítomnosti právneho zástupcu sťažovateľov. Ústavný súd zistil niekoľko zhodných formulácií v predložených písomných vyhláseniach svedkov, dokonca aj dodatočné nahradenie písomného vyhlásenia iným a pri výsluchoch svedkov rôzne rozdiely medzi obsahom ich „výpovedí“ zaznamenaných v týchto písomných vyhláseniach a obsahom výpovedí svedkov pred ústavným súdom, na ktoré upozornil aj odporca vo svojich

písomných vyjadreniach k vykonanému dokazovaniu. V tejto súvislosti ústavný súd nemohol akceptovať snahu právneho zástupcu sťažovateľov pripisovať pri hodnotení dôkazov väčší význam predloženým písomným vyhláseniam, ktoré vzhľadom na uvedené ani nebolo možné považovať *prima facie* za vierohodné, než vlastným výpovediam svedkov pred ústavným súdom (§ 126 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde). Nemohol akceptovať ani to, aby podrobne porovnával výpovede svedkov s ich predchádzajúcimi písomnými vyhláseniami, pretože predmetom ich svedeckej výpovede bolo to, čo svedok vie o napadnutých voľbách, a nie to, čo je o tom uvedené v jeho písomnom vyhlásení. V niektorých prípadoch svedeckých výpovedí však ústavný súd práve v dôsledku zjavných nezrovnalostí medzi obsahom písomného vyhlásenia a obsahom výpovede pred ústavným súdom musel dokonca konštatovať nízku vierohodnosť výpovede svedka (svedok F. B., svedkyňa V. S.) a z tohto dôvodu jej nepoužiteľnosť na zistenie sporných skutočností.

Vzhľadom na to, že podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu je to predovšetkým sťažovateľ, ktorý v konaní o zákonnosti volieb znáša dôkazné bremeno v tom zmysle, že musí nezákonnosť volieb nielen namietat, ale svoje tvrdenie aj doložiť exaktnými dôkazmi (pozri napr. PL. ÚS 17/94), ústavný súd musel pri hodnotení dokazovania uvedené nezrovnalosti vo výpovediach svedkov a tým vyvolané pochybnosti o ich vierohodnosti pričítať na ťarchu sťažovateľov.

5.2 Čo sa týka tvrdení sťažovateľov (skutkového tvrdenia č. 1), že odporcom, M. K. a K. Š., kandidátmi na poslanca obecného zastupiteľstva, ako aj inými občanmi sa pokračovalo vo volebnej kampani a volebnej agitácii v čase jej zákazu 5. decembra 2002 formou volebného zhromaždenia, ústavný súd konštatuje, že odporca uskutočnenie takéhoto zhromaždenia poprel a žiaden zo svedkov, ktorí sa k tomu vyjadrili, neumožnil ústavnému súdu toto tvrdenie považovať za preukázané, pretože výpovede ohľadne času a účelu zhromaždenia boli nepresné a rozporné (svedkyne M. L. a A. B.) alebo ich nebolo možné považovať *prima facie* za vierohodné (svedok F. B.).

Svedkyňa M. L. postupne uvádzala: „(...) bolo to v piatok, kedy pán J. zvolal zhromaždenie Rómov a pán J. sľuboval zhromaždeným Rómom prácu a domy. (...) Na

zhromaždení sa rozdávali mikulášske balíčky deťom. Roznášali to K. a M.. Vozidlo riadil pán (pozn. ukázala na pána J.) starosta. (...) To spomínané zhromaždenie bolo večer od 2. h do 6. h. Ja som tam stála pol hodiny, potom som odišla. (...) pán J., K. a M. (...) sľubovali všetko možné, prácu na poli... pán J. rozdával zemiaky - vrece (...) Bolo to pred voľbami (...) aj vo štvrtok 5. pán J. rozdával zemiaky. Tak sa pamätám, že to bolo vo štvrtok, lebo vtedy dal aj tri prasiatka. (...) Keď sme dostali tieto prasiatka, bolo potrebné ísť na ďalší týždeň voliť. Tieto prasiatka boli dané mojej sestre B. A.“

Spomenutá svedkyňa A. B. k tomu uviedla: „(...) keď boli voľby, pán T. J. mi dal dve prasiatka asi 30 kg. Jedno som musela zaplatiť a ohľadne druhého mi povedal, že toto nemusím zaplatiť, ak vyhrá voľby. Viem, že prasiatka sa dávali aj ďalším Rómom, tiež sa dávali zemiaky a mlieko. Tieto prasiatka ja, ako aj ostatní Rómovia, približne 40 - 50 ľudí, dostali 2. až 3. 12. 2002. Pamätám sa presne, že to bolo 2. alebo 3. 12. 2002. Nemôžem sa v dátume mýliť (...).“

Ústavný súd na záver tohto hodnotenia dokazovania dodáva, že tvrdenia sťažovateľov boli ohľadne uvádzaného zhromaždenia neurčité a všeobecné, hoci podľa názoru ústavného súdu bolo v možnostiach sťažovateľov zabezpečiť si tak o čase, ako aj o účele zhromaždenia konkrétne informácie a dôkazy. Ak takúto požiadavku možno vo všeobecnosti vysloviť o každom zhromaždení konanom na verejnosti, *a fortiori* je takáto požiadavka podľa názoru ústavného súdu oprávnená, ak ide o preukázanie uskutočnenia verejného zhromaždenia v obci, ktorá má len 727 oprávnených voličov. Napriek uvedenému však ústavný súd nevyklučuje to, že nejaké „zhromaždenie“ sa v čase volebného moratória predsa len konalo. To, čo je však podstatné v tejto súvislosti, je to, že výsledky dokazovania ho neumožňujú kvalifikovať ako „pokračovanie volebnej kampane a agitácie“ v zmysle § 30 ods. 1 volebného zákona.

5.3 Napokon, skutkové tvrdenie č. 2 o pokračovaní vo volebnej kampani a volebnej agitácii počas volieb odporcom, M. K. a K. Š., ako aj inými občanmi formou rozdávania papierikov rómskym voličom obsahujúcich vyznačené poradové čísla navrhnutých kandidátov, o odprevádzaní skupín voličov k budove volebnej miestnosti a o permanentnom

zdržiavani sa na chodbe pred volebnou miestnosťou a v jej bezprostrednej blízkosti so skupinami voličov ústavný súd považoval na základe vykonaného dokazovania len sčasti za preukázané.

Viacerí svedkovia vypovedali o tom, čo napokon nepoprel ani odporca, že pred volebnou miestnosťou sa zdržiavali viacerí rómski občania, ktorí sa hlučne a rušivo správali. Taktiež bolo preukázané, že počas ich volebného aktu, ku ktorému došlo v sobotu dopoludnia, došlo k preplneniu volebnej miestnosti a z tohto dôvodu k rušeniu volebného aktu. Svedok L. B. ml., ktorý prišiel voliť v sobotu práve v čase, keď došlo k preplneniu volebnej miestnosti rómskymi voličmi, uviedol, že *„keď on uskutočňoval volebný akt, bolo tiež viac ľudí v miestnosti aj pred miestnosťou. On bol za plentou a nevšimol si, že by niekto volil inak ako za plentou“*. Ústavný súd považoval výpoveď tohto svedka za vierohodnú, pretože išlo tiež o jedného z kandidátov na starostu a z tohto dôvodu bol tento svedok dostatočne zainteresovaný na tom, aby si priebeh volieb pozorne všímal. Ústavný súd však pripúšťa, že prítomní členovia volebnej komisie nemuseli mať za situácie, ktorá tým vznikla, pod kontrolou volebnú miestnosť tak, aby bolo možné celkom vylúčiť, že žiaden volebný akt, ktorý sa vtedy vykonával, nebol vykonaný inak, než v súlade s volebným zákonom. Na druhej strane bolo možné na základe výpovedí svedkýň Mgr. L. P. a K. L., ktoré overovali totožnosť voličov, konštatovať, že napriek vzniknutej situácii nemohlo dôjsť k zámene osôb a ich nesprávnemu zapísaniu v zozname voličov.

Z výsluchu svedka V. N. vyplýva, že v záujme nastolenia poriadku ako predseda miestnej volebnej komisie privolal raz policajtov, ktorí spravili poriadok, a rómski občania odišli preč, inokedy vyšiel na dvor *„upozorňovať, aby odišli preč, lebo robili nepríjemné veci“*, resp. v sobotu, keď podľa svedka bolo vo volebnej miestnosti 20 – 25 ľudí a nebolo možné usledovať, akým spôsobom sa volebný akt vykonal, *„poriadok zvládol“* tak, že zavrel dvere a pred dverami povedal, že *„keď sa nepostavia do radu a ostatní neodídu preč“*, zastaví voľby. Taktiež bolo preukázané, že o nastolenie poriadku svedka žiadali aj ostatní členovia komisie, pre ktorých *„neporiadok vo volebnej miestnosti, keď si voliči mohli medzi sebou hovoriť“*, bol považovaný *„za najzávažnejší nedostatok v priebehu volieb“* (svedkyňa K. L.). Svedok N. uviedol, že z tohto dôvodu zavolať aj predsedu

okresnej volebnej komisie, ktorý v sobotu o 13.00 h prišiel a bol prítomný pri sčítavaní hlasov.

Tento svedok ďalej uviedol, že „vo volebnej miestnosti sa našli nejaké papieriky s číslami kandidátov, neviem akých kandidátov, či na starostu, či na poslancov. Viem, že členovia komisie ich zobrali, ale čo s nimi robili, neviem. Bolo to v koši vo volebnej miestnosti aj za vyhradeným priestorom na volenie“. Ústavný súd už konštatoval, že nič z toho, čo uviedol svedok, sa neuviedlo ním alebo niektorým iným členom volebnej komisie do príslušnej zápisnice o hlasovaní vo voľbách do obecného zastupiteľstva a voľbách starostu (pozri bod 3 časti II uznesenia). O „papierovaní“ hovoril aj svedok L. B. ml., ktorý uviedol, že „počas tej hodiny, čo som čakal na odvolenie, bol tam aj pán J. Stál medzi ľuďmi. Neviem, či už odvolil alebo prečo tam bol. Nevidel som, že by dával nejaké papieriky. Mne to tak pripadalo, že papiere už ľudia mali pripravené“. Ústavný súd už uviedol dôvody, pre ktoré považuje výpoveď svedka L. B. ml. za vierohodnú. K tomu dodáva, že tento svedok hodinu „čakal na odvolenie“, čo je dosť dlhý čas na to, aby mohol získať dostatočné a priame poznatky o celkovej situácii pred volebnou miestnosťou vrátane inkriminovaného správania rómskych voličov i odporcu. Ústavný súd je preto presvedčený o kľúčovom význame výpovede tohto svedka pri celkovom hodnotení dokazovania o skutkovom tvrdení č. 2.

Ústavný súd mal taktiež preukázané, že pred volebnou miestnosťou bol opakovane videný aj odporca a s ním ďalšie osoby, ktoré chceli monitorovať priebeh volieb, a preto si podali opakovane aj písomnú žiadosť, ktorú volebná komisia vždy odmietla. Čo sa týka času, keď odporcu videl v sobotu pred volebnou miestnosťou svedok B. ml., odporca uviedol, že „On tiež išiel vtedy voliť“ (pozri výpoveď svedka B. ml.).

Tvrdenie sťažovateľov „o odprevádzaní skupín voličov k budove volebnej miestnosti“ bolo založené hlavne na výpovedi svedkyne V. S. Ústavný súd už uviedol dôvody, pre ktoré považoval výpoveď tejto svedkyne za nevierohodnú. K tomu dodáva, že ohľadne tejto okolnosti bola jej výpoveď navyše všeobecná a neurčitá a v dôsledku toho nespôsobilá potvrdiť toto tvrdenie sťažovateľov ako skutočnosť.

5.4 K uvedenému hodnoteniu dokazovania ústavný súd dodáva, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti musí byť opatrný pri plnení úlohy súdu prvého stupňa zisťovať skutkový stav, keď to okolnosti danej veci od neho nevyžadujú, pretože proti jeho rozhodnutiam nemožno podať opravný prostriedok a musí sa preto vystríhať toho, aby založil svoje rozhodnutie na takých skutočnostiach a dôvodoch, ktoré procesné strany rozumne nemohli predvídať a reagovať na ne vo svojich stanoviskách. Ústavný súd po výsluchu svedkov 1. júla 2003 požiadal účastníkov o ich vyjadrenie a o návrhy na prípadné doplnenie dokazovania. Sťažovatelia takto navrhli vypočuť ďalších svedkov (L. B. ml., V. S., K. L., L. P. a A. B.), ktorých ústavný súd aj vypočul 10. novembra 2003. V danej veci celkom určite bolo možné ďalej dokazovať skutočnosti a tvrdenia sporné medzi účastníkmi konania, avšak podľa názoru ústavného súdu návrhy na doplnenie dokazovania, ktoré účastníci konania v záverečných vyjadreniach uplatnili alebo z nich vyplývajú (pozri ich vyjadrenia pod bodom 3.1 a 3.2 tejto časti uznesenia), neboli takého charakteru, aby mohli podstatne zmeniť vyššie uvedené vyhodnotenie vykonaného dokazovania o skutkových tvrdeniach sťažovateľov.

Právne posúdenie zistených skutočností

6. Voľby sú prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je zase uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov

samosprávy obcí (mutatis mutandis PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (mutatis mutandis PL. ÚS 21/94).

Základným interpretačným pravidlom pre zákony, ktoré bližšie upravujú výkon politických práv, je čl. 31 ústavy. Podľa tohto ustanovenia zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.

Toto ustanovenie ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje formovanie politických síl v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádzajúca výraz predovšetkým vo voľbách je základným predpokladom fungovania demokratického štátu (PL. ÚS 19/98).

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99). Inými slovami, každé porušenie volebného zákona nevyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len tak závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

7. S ohľadom na tieto zásady a kritériá ústavný súd teda posúdil, či zistené skutočnosti (pozri body 5.1 až 5.4 tejto časti uznesenia) jednotlivo alebo spoločne sú

ústavne relevantným spôsobom porušením citovaných ustanovení volebného zákona (pozri časť II uznesenia).

8. Ústavný súd zistil dve skutočnosti, ktoré v okolnostiach veci považuje za porušenie volebného zákona.

Predovšetkým to je hlučné a rušivé správanie rómskych voličov pred volebnou miestnosťou prakticky počas oboch dní napadnutých volieb a v sobotu aj počas vykonávania volebného aktu vo volebnej miestnosti. Z dokazovania je evidentné, že predseda volebnej komisie, ktorému táto povinnosť vyplýva z § 33 volebného zákona, prijímal opatrenia na zachovanie poriadku vo volebnej miestnosti, avšak jeho opatrenia nemožno považovať ani za účinné, ani za dostatočné. V každom prípade však ústavný súd konštatuje, že táto skutočnosť neovplyvnila regulárnosť volieb, čoho najmarkantnejším dôkazom je, že žiaden z deviatich členov volebnej komisie, ktorá vzniknutou situáciou bola najviac dotknutá, ju nepovažoval za takú dôležitú, aby sa o nej aspoň stručne zmienil v zápisnici o hlasovaní vo voľbách, prípadne inak na ňu reagoval. Obdobne ústavný súd konštatuje, že nezistil žiaden zápis o tom vykonaný predsedom okresnej volebnej komisie, ktorý podľa svedka N. bol z tohto dôvodu k voľbám privolaný a bol aj určitý čas prítomný pri sčítavaní hlasov.

Druhou skutočnosťou, ktorú mal ústavný súd dokazovaním preukázanú, je prítomnosť odporcu a s ním ďalších osôb pred volebnou miestnosťou, ktorí chceli monitorovať priebeh volieb a za tým účelom si podali opakovane aj písomnú žiadosť, ktorú volebná komisia vždy odmietla (pozri bod 5.3 tejto časti uznesenia). Vysvetlenie odporcu, že sa zdržiaval pred volebnou miestnosťou, pretože *„nedostal odpoveď na svoju žiadosť o monitorovanie volieb a mal obavy o tom, že voľby prebehnú zákonným spôsobom a ich vyhlásené výsledky budú zodpovedať skutočnosti“*, nebolo možné akceptovať ako dôvod, ktorým možno ospravedlniť prítomnosť jeho a ďalších neúspešných žiadateľov o monitoring volieb pred volebnou miestnosťou. Ústavný súd považuje za neprijateľné, aby sa počas volieb do orgánov samosprávy obcí ktorýkoľvek kandidát na starostu či poslanca zdržiaval pred volebnou miestnosťou mimo času nevyhnutného na vykonanie volebného aktu, hoci len za účelom sledovania priebehu volieb, pretože aj takýto styk s voličmi, ku

ktorému prítom nevyhnutne dochádza, je vlastne stykom kandidáta s voličom a môže byť pochopený vzhľadom na to, že k nemu dochádza bezprostredne pred vykonávaním volebného aktu, aj ako „činnosť kandidáta zameraná na podporu alebo slúžiaca na prospech kandidujúcej politickej strany alebo nezávislého kandidáta“ v zmysle § 30 ods. 1 volebného zákona. Túto prítomnosť odporcu a ďalších označených osôb pred volebnou miestnosťou však nie je možné v okolnostiach danej veci považovať za také závažné porušenie ustanovení volebného zákona o zákaze vedenia volebnej kampane počas volieb alebo za zásah do slobodnej súťaže politických síl počas napadnutých volieb v Drahňove, ktoré mohli ovplyvniť konečný výsledok volieb, tak ako to tvrdili sťažovatelia.

Ústavný súd je totiž presvedčený o tom, že v malých obciach, ako napr. obec Drahňov so 727 oprávnenými voličmi, prítomnosť kandidátov v blízkosti volebnej miestnosti tesne pred voľbami, či dokonca počas nich nemôže rozhodujúcu časť voličov vôbec ovplyvniť v ich rozhodovaní. Podľa názoru ústavného súdu voliči v malých obciach na rozdiel od miest sú totiž formovaní vo svojich rozhodnutiach bezprostrednými a každodennými skúsenosťami s obcou a s jednotlivými kandidátmi zvlášť a práve tie sú základom ich voľby.

Podľa názoru ústavného súdu nemožno zistené skutočnosti ani spoločne považovať za také, ktoré ústavne relevantným spôsobom porušili citované ustanovenia volebného zákona. Ústavný súd už konštatoval, že základným predpokladom úspešnosti návrhu na vydanie rozhodnutia ústavného súdu o neplatnosti voľby kandidáta na poslanca alebo starostu je zistenie, že došlo k porušeniu ustanovení volebného zákona spôsobom, ktorý mohol ovplyvniť výsledok voľby dotknutého kandidáta.

Všetky vyššie uvedené konkrétne okolnosti, intenzita a spôsob porušenia volebného zákona viedli ústavný súd k záveru, že nedošlo k porušeniu volebného zákona takým spôsobom, ktorý mohol ovplyvniť výsledok napadnutých volieb do obecného zastupiteľstva a voľby starostu obce Drahňov. Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2004